

ПЛАСТ-

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

КРАЙОВА ПЛАСТОВА СТАРШИНА В ЗСА
Виховний Сектор
Булава Крайової Комендантки Пластунок

видала ст.пл. Віра ШЕМБЕЛЬ
Крайова Референтка Новачок

ілюстрації: ст.пл. Віра Шембель
ст.пл. Люба Мазяр ПС

Л А С Т І В О Ч К А

Під дахом одного дому родина ластівок почала будувати гніз-
дечко.

Місце було затишне. Дім стояв у городі, а довкруги дому
росли куші бозу, який якраз розцвівся чудовим запашним цвітом.

Мати й батько ластівки заповідливо приносили з над ріки
мокру землю, розмякчену ще більше їхньою клейкою-слиною, і клали
грудку по грудці й будували гніздечко.

Їхня робота зростала з дня на день і одного дня гніздечко
було готове. Вони рішили вистелити його м'яким мохом і пір'чком
і тоді мати ластівка знесла чотири маленькі яєчка. Вона обережно
прилягла своїм маленьким тілом і стала вигрівати їх.

Минали дні. Мати ластівка сиділа в гніздечку й дивилася
крізь маленький отвір на голубе небо, на квітучі сади й городи
й думала собі: "Як гарно в тому затишному куточку. Яке голубе
небо, як пахнуть цвітучі дерева й квіти! Тут родилися мої діди
й батьки і тут я родилася. Під тим голубим небом я вчилася лі-
тати і пісень тієї землі співати. То моя Батьківщина й я люблю
ту Країну цілим своїм ластів'ячим серденьком." І ластівка ще
ніжніше своїми крильцями обгорнула маленькі яєчка, якими хотіла
всю любов передати своїм дітям.

Часами мати ластівка вилітала з гніздечка за поживою, тоді
батько сідав на яєчка і вигрівав їх.

І так минали дні.....

Одного дня мати ластівочка почула дивні, дивні звуки. Вона
обережно піднесла своє тіло й глянула на яєчка.

Три яєчка поволі порушались і на лущинках яєчок зарисували-
ся темні лінії. Мати ластівочка з запертим віддихом приглядалася
яєчкам.

І нараз шкарлупинка одного яєчка розкололася на двоє, а
звідтам показалася неопірена голівка маленької пташечки. Заки
мати опритомніла з радості, тут вже друге й третє яєчко розко-
лолося і такі самі голівки з жовтими дзьобиками незугарно коли-
балися і гніздечко наповнилося тоненьким пилком дітей ластів'ят.
Четверте яєчко лежало і не рухалося й мати ластівка тривожно
приложила голівку до яєчка й надслухувала. Минали хвилини й
мати не відступала від яєчка. Нараз четверте яєчко заворушилося
і тоненька шкарлупка розкололася на двоє і з яєчка викотилося
таке саме неопірене ластів'ятко як три попередні.

Мати ластівка затріпала з радості крилами й вилетіла з гніз-
дечка, щоб сказати батькові радісну новину. В гніздечку було га-
мірно. Чотири голівки підносилися раз в раз у гору й жовті дзьо-
бики широко відчинялися просити о поживу. Обоє батьки відразу
зрозуміли, що треба чим скорше летіти шукати поживи.

Ластів'ятка почали рости. В гніздечку робилося тісно, так що
мати й батько часто сідали тільки на крайчику гніздечка, щоби від-

почати на хвилинку й даліше летіли шукати комашок, черв'ячків для своїх дітей.

Одного дня заносилося на бурю. Батько і мати ластівки добре знали, що перед бурею всі комашки ховаються в гущавину кущів і тому вони знизили свій лет, хотіли набирати поживи й чим скорше вернутися до своїх діток.

Нараз небо покритося темними хмарами, повіяв сильний вітер і дощ сильною струєю почав падати на землю. Ластівки не в силі були долетіти до своїх дітей. Дощ примусив їх сховатися під дахом одної будівлі. А тимчасом в гніздечку малі ластівятка в перше у своїому житті бачили бурю. Вони зразу цікаво надслухували лоскоту громів і приглядалися блискавкам, які час до часу освітлювали темноту, яка була в гніздечку.

Вони пошепки розмовляли між собою їхньою пташиною мовою і чекали на родичів.

Нараз одно ластівятко не витримало і з цікавості виглянуло крізь отвір гніздечка на двір. Сильна струя вітру з дощем вдарила об маленьке тіло ластівочки, вона захиталася і впала на холодну, мокру землю. Ластівочка почувала сильний біль в цілому тілі, ще раз глянуло довкруги чи не побачить батька і маму й закрила з переляку очі.

Крізь вікно на бурю дивилося двоє дітей. Вони побачили, що на дворі текли брудні струї дощу, вони бачили, як вітер згинав верхки дерев і нараз вони побачили на мокрій землі маленьку ластівку. "Мамо! Мамо!" закликав хлопчик. "Пташечка впала з гніздечка. Бізнім її до хати" і не чекаючи відповіді він вибіг на подвір'я. Підняв зі землі мокру від дощу пташечку і ціла родина почала нарадашуватися як врятувати її. Чим швидше обгорнули ластівятко в м'янке полотенце і положили в тепле місце.

Мати наказала дітям, аби не дотикали пташечки, вона ж бо потребує тепла і спокою. Діти здалека наглядали чи пташечка не дасть знаку життя, і по якомусь часі, на превелику їх втіху, побачили, що під полотенцем щось ворохнулось. Мати дітей обережно відкрила полотенце і пташечка відкрила очі. "Буде жити" сказав батько до дітей, "тільки треба пождати, щоби прийшла до себе."

На другий день вже було зовсім краще з ластівкою. Вона раз у раз широко відкривала дзьобок і пискливим голосом допоминалася поживи. Батько і мати дітей вирішили покласти пташечку назад до її гніздечка. "Там її буде найкраще" казали вони дітям, "там вона має свою жатку, свою родину й своїх батьків. Там вона буде вчитися літати та шукати для себе поживи."

Так як задумали так і зробили. Діти наглядали коли батько і мати ластівки полетять шукати поживи, щоб тоді обережно треба положити ластівочку до гнізда. Батько приставив драбину і полонив ластівочку в гніздо. Діти чули, як в гніздечку зчинився пташиний крик, а опісля він затих; значить прийняла її знова.

Діти не могли діждатися того дня коли малі ластівята почнуть літати — тоді вони будуть знати, що їх улюблена ластівочка є здорова й вона теж літатиме, як інші ластівочки.

Одного дня діти гралися на подвір'ї і зауважили, що з гніздечка почали вилітати малі ластівочки. Сразу одна, за нею друга, а опісля дві нараз. Значить їх ластівочка є здорова. До них долучилися батько і мати ластівки і почали кружляти над головами дітей, відтак полетіли понад садами шукати поживи.

Зближався час відльоту ластівок до теплих країв. Діти бачили як ластівки одного дня вилетіли зі свого гніздечка, долучилися до других ластівок і великою громадою кружляли понад долами, якби прощалися з тою землею де породилися, вирости і жили. —

"Чи вернуться вони до нас?" питали діти батьків.

"Вернуться напевно" відповіла мати — "вони прилетять до нас і принесуть нам цвітучу весну. А чи знаєте діти ту пісню про ластівку?" запитала мати. "Ось вона":

Ластівочко, щебетушко
де ж ти від нас птичко йдеш?
Що ж ти нам з чужого краю
Що ж ти нам ти принесеш?

Принесу вам весну гожу
Принесу вам пишний квіт.
Лиш учіться діти любі,
Лиш учіться, вчіться, вчіт.

Діти довго дивилися в гору як високо під голубим небом відлітали ластівки у далекі краї.

Сестричка Стаха

Дорогі Сестрички,

Багато з Вас не раз плянували сходини роя і бракувало Вам виховних матеріалів. Тому, моєю ціллю є у формі цієї газетки посилати Вам матеріяли до вмілостей. Надіюсь, що якщо ці вмілості Ви вже перевели з своїми новачками, то матеріяли ті пристосуєте до інших тем. Буду дуже радіти коли від Вас почую відгук про вдачу чи невдачу /позитиви чи негативи/ цієї газетки.

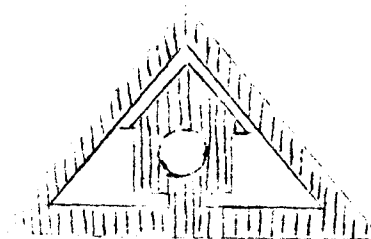
ГОТУЙСЬ

ст. пл. Віра Шембель - Кн.
/Крайова Референтка УПУ-ок/

SSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSS

ВІМІЛІСТЬ "ПОСЕСТРА КРИМАТИХ" /Опікунка Пташок/

1. Знає 8 найбільш розповсюджених у своїй країні пташок: перелетних та тих, що залишаються на зиму в Україні: горобці, дятлі, зозулі, ворони, шпаки, бузьки, соловейки, жайворонки й синички.
2. Знає, які вони мають звичаї, як гніздяться, як співають і чим живляться.
3. Вміє пізнати по голосі принаймі три довільно вибрані пташки, наслідуює їх голос.
4. Докладніше пізнає життя однієї довільно вибраної пташки: вирощення молодих, відливлення, звичаї, тощо.
5. Опише сценку з її життя.
6. Знає, яку користь приносять людям птахи, як їх охороняти, чим кормити.
7. Обудує кормилку для пташок зимою й утримує її.
8. Розкаже оповідання про пташок на сходинах роя, чи на збірці гнізда.
9. Збере колекцію малюнків з пташками.

SSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSSS

Деякі дані із життя птахів.

Хоч є різні роди птахів з різними властивостями та деякі потреби є однакові у всіх птахів. Три найважніші потреби це харч, вода і місце для само-охорони і гнізда.

Дуже цікаво нам оглядати як на весні пробуджується ліс і вся пташня готується до будовання гнізд і вирощення молодих. Перше

прилітають на нові території птахи мужеського роду, визначають свою територію і своїм співом та поведінкою повідомляють всіх, що це його територія і що буде він боронити її від всіх ворогів. Величина території інша для кожної пташки. Наприклад, для кропив'янок вистарчає одна десята акра, а для орла треба тридцять шість квадратних миль.

Пташки мужеського роду звичайно мають пір'я біль кольорове, як пташки жіночого роду. Своїм співом і чудовими красками звертають вони на себе увагу, так що жіночий рід знає, що можна вже прилітати до праці над гніздом. Мати звичайно звиває гніздо, а батько приносить потрібні матеріали. В більшості родів птах, мати сидить на яйцях. Інкубація триває довше в одних птахів як у других. Пташки, які будують гнізда в деревах звичайно сидять на яйцях около два тижні. Матері сидять на яйцях майже цілий день, відлітаючи лише на короткий час щоб знайти собі поживу. Наприклад, співучі птахи сидять на яйцях 20 - 30 хвилин, їдять 6 - 8 хвилин, а тоді знову сідають на яйця.

Величина яєць залежить від величини птахів. Яйце не лише містить в собі розвиваючу пташку, але і поживу для неї і тому для великих птахів треба більше яйце.

Переважно яйця є на один інч великі. Кольор практичний для безпеки є звичайно сірий, зелений чи бронзовий. Різні плямки помагають їм губитися в листях і тіні, щоб вороги не зауважили.

Молоді пташки виколкуються з яйця голі і не пропорціональні. Вони дуже скоро ростуть, часто подвійно виростають за перший день. Очі відкриваються на четвертий або п'ятий день. За тиждень вони сидять і штовхають один другого.

Пташки є тепло-кровні створіння, так що втримують свою температуру тіла при допомозі пер. Родичі молодих годують і доглядають їх аж поки не поростуть пір'ям. До того часу вся увага родичів є звернена на годування своїх дітей. Молоді пташки вчаться літати коли з переляку вискакують з гнізда та інстинктом махають крилами, щоб не впасти.

Очі в усіх пташок є зорієнтовані до боку тому часто бачимо як вони обертають головами, щоб побачити що діється довкруги них. Крім двох вій, птахи мають ще третю, яка закриває око з боку до боку. Вуха птахів є поза очима.

Знавці, які студіюють вік і віддаль лету птахів часто закладають перстенці на їх ніжки, щоб легше було слідкувати за поодинокими птахами. Якщо колись побачите ранену пташку, треба зголосити на адресу чи телефон написані на перстенці або до якоїсь організації яка займається птахами й звірятами.

Поділ птахів на групи та приклади.

1. Птахи, які живуть коло води:
балкан (cormorant)
пелікан (pelican) *

- чапля (heron) - живуть на півдні
 бугай (bittern) *
- колпик (spoonbill) - живуть на півдні
 фламінго (flamingo)
 качка (duck) *
 гуска (goose) *
 лебідь (swan) *
2. Птахи, які живуть в болотах
 деркач (rail) **
 журавель (crane) *
 бузьок (stork)
3. Птахи, які живуть на побережжях:
 пісочник (sandpiper) *
 ржанка (plover) *
 чайка (gull) **
4. Птахи, які полюють
 яструб (hawk) **
 орел (eagle) **
 сокіл (falcon) **
 гриф (vulture) - частинно *
 сова (owl) **
5. Птахи польовані
 куріпка (grouse) **
 фазан (pheasant) **
 індик (turkey)
 голуб (pigeon)
6. Птахи, які живуть на полях
 жайворонок (lark)
7. Птахи, які живуть в деревах
 дятель (woodpecker) **
 ворона (crow) **
 крук (raven) **
 сорока (magpie)
 сойка (jay) **
 шпак (starling) - частинно *
 ластівка (swallow) *
 синиця (titmouse)
 кропив'янка (wren) *
 вільшанка (robin) *
 горобець (sparrow) **
 кардинал (cardinal) **
 созуля (cuckoo) *

* перелетні
 ** зимують на півночі

§§§§§§§§§§

ДОБРИЙ ДІНЬ ПТАШОК /загалом/

Пташки дуже важливі створіння на нашій землі. Вони нищать багато шкідників і допомагають втримати делікатну рівновагу в природі. З них маємо пір'я, харч, запилюють вони рослини і т.д. Охороняймо їх від небезпеки і уприємнім їм життя.

Де б Ви не шили, пташки є коло Ваших дснів. По містах є багато рівних пташок. У міських парках часто оглядаємїх. Поза містами, коло річок, озер, чи ставків, на полях і в лісах знаходимо їх більше.

Ваше власне вікно і подвір'я може бути пристановищем пташок, але ви мусите їх там запросити харчами і водою. Не сподіваймося, що пташки прилетять до нас дві хвилини потім як виставимо харч. На них треба почекати. Якщо Ваш перший гість буде почуватися безпечно то прийде він знов, а за ним інші пташки.

Птахи люблять їсти в тихому місці. Якщо поставите їм харч коло вікна, то краще коло задного, далеко від дороги. На подвір'ю можна знайти затишне місце. Виберіть таке, щоб можна було оглядати пташок з вікна. Кормилка повинна бути коло куща чи дерева, бо пташки люблять оглядатися чи нема якої небезпеки.

Харч можна виставляти рано або в пополудні. Якщо зробите це що дня в той сам час, то пташки це скоро навчаться. Навіть закликати будуть до Вас або дзвобом стукатимуть в шибу вікна коли забудете чи спізнитесь.

В зимі пташки їдять цілий день, бо дні короткі і природного харчу мало. В зимній дні харч треба виставляти два рази в день.

В літі є досить природного харчу, але знову є багато молодих птиць і дуже часто побачите цілі ровини, які прилітатимуть до Ваших кормилок.

Купіль. В горячі дні пташки оцінюють свіжу воду до купелі. Купіль для пташок мусить бути плитка і вода чиста та свіжа. Якщо є у хаті стара миска, положіть її на камінь чи стовп і наповніть водою. Якщо купите посудину на купіль для пташок, купіть на підвищенню, бо там пташкам безпечніше від котів. Купільна посудина повинна бути тяжка, щоб вітер її не перевернув. Поставте Вашу купіль коло дерева, паркану, чи кущів, бо пташки люблять напушити своє пір'я по купелі і підсохнути.

В зимі коли усе замерзло пташки потребують води до пиття. Налийте горячої води, щоб розтопити лід. Деякі птички будуть стояти у воді щоб загри́ти ніжки. З тої причини не вживаймо металевої купелі в зимі. Ніжки пташок модуть примерзнути до зимного металю. Щоб вода скоро не замерзала додайте три краплі гліцерини до води в зимі, але навіть тоді треба змінити воду хоч два рази денно.

Харч. Деякі пташки їдять насіння, інші мушки, а деякі одно і друге. Які харчі пташки їдять залежить від роду дзюба та ніжок. Пташки, що їдять насіння мають грубий, трубковатий дзвоб, так як горобці. Вони можуть роздушувати насіння своїм сильним дзвобом.

Птахи, які їдять мушки звичайно мають довші дзвоби. Ним вони борують і шукають за мушками в деревах, або на землі. Якщо мухи їди їдять також насіння мусять вони тримати його ніжками і роз-

дзьобувати шкаралупку, щоб зісти серединку. Кухо-їди рідко люблять насіння, але насолоджуються товщем з м'яса. Щоб задоволити різних птахів, поставте насіння і товщ.

Кормилки повинні бути в дереві, або бодай чотири стопи від землі. Якщо хочете осібно повісити товщ в дереві то з південного боку дерева, щоб охоронити пташок від зимних північних вітрів.

Насіння можна купити майже в кожній крамниці з харчами. Воно повинно бути чисте і ніколи зпорошковане. Купуйте в плястикових торбинках, щоб бачили, що купуєте. Добра мішанина має:

насіння з соняшника
горішки ще в червоних шкарлупках
овес
гречка
просо
роздушена кукурудза
терті мушлі з скойок.

Пташки, які їдять насіння потребують шорсткий матеріаль для доброго травлення харчу. Але як земля покрита снігом, не можуть вони того знайти. Терті мушлі цю роботу виконують, як також дають пташкам вапно /кальсію/, яке їм потрібне. Новачки можуть зробити свою мішанину харчу. Замість тертої мушлі можна дрібно потовчи лущинки з яєць.

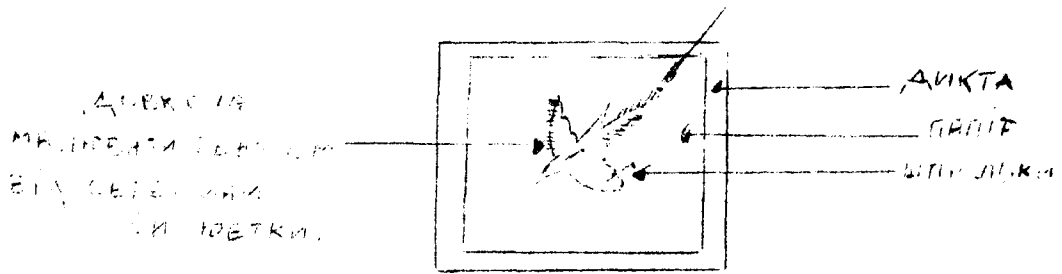
Товщ може бути куплений дешево в кожній крамниці з харчами і часто м'ясарі його віддають задурно. В зимі фунт товщу потриває тиждень в кормилці і є дуже потрібний пташкам для тепла.

Новачки можуть зробити для пташок гульки з харчами: до миски вишайте п'ять ложок тертих родзинок, чотири ложки роздушеної сухої кукурудзи і два покрушені грагам сухарі. В банячку розтопіть чотири ложки товщу з м'яса /щоб не пригорів то краще над кип'ячою водою/, всипте кукурудзяну мішанину і додайте трошки мейпл сирупу. Це зліпіть в гульку, обвиніть у воскований папір і положіть до холодильні на двадцять хвилин. Гульки можна повісити на гілках дерев.

Чвертку помаранчі чи яблука пташки будуть дзьобати в літі. Горіхи добрі для них в зимі. Відпадки з кухні також можна давати, але сам хліб повинен бути вживаний лише тоді, коли нема щось іншого. Насіння з гарбузів можна помити і виставити в кормилку і пташки будуть мати з того добрий бенкет.

Крім рової кормилки, можуть новачки собі в дома виставити простеньку кормилку і приглядатися пташкам на своїому подвір'ю. На піднос /тацу/, вершок від коробки, чи в щось інше насипати харців і поставити коло дерева чи куца і пильнувати, щоб замість пташок коти, пси, чи інші звірята не з'їли харчу. Якщо так то треба поставити кормилку на вище місце: на стовп чи на дерево.

Як почнете приглядатися пташкам тримайте денник де кожна новачка може вписувати все, що вона нового чи цікавого побачила про пташок.

Спосіб 2: Стару щітку до зубів замачати у фарбу чи чорнило і наставляючи в напрямі настівки, паличком перейти через верх щітки в напрямі себе.

Нехай висохне. Відчепити ластівку і є готова сільва до вивішення.

Пісня: ЛАСТІВКА - невідомий мені автор

1. Прилети ластівко
Рано на весні
З голубою ласкою
В тихій вишині.	2. З голубою ласкою
З піснею в садку
З хвилькою-грайливкою
В соняшнів ставку.
3. Чуєш?... Повно щибету,
Гомону й тепла...
Ластівка на крилечках
Радість принесла	

ПРИ-ЛІ-ТІ-ІН ЛАСТІВ-КА З ГОЛУБОУ ЛАСКОЮ
РАНО НА ВЕСНІ
В ТИХІЙ ВІШИНІ

ВІДУ СЕРЦЯ ІНІ ЦЕТКИ

ВІДУ СЕРЦЯ ІНІ ЦЕТКИ

З ХВІЛКОЮ-ГРАЙЛИВКОЮ
В СОНЯШНІВ СТАВКУ

Зауваги:

1. Почати збирати образочки до майстрування на сходини ч. 8. Кожна новачка постарається собі пуделко до якого складатиме образочки витинані з газет, журналів чи катальогів з музеїв, поштівки і знімки взяті власним апаратом. Всі образки є на тему пташок.
2. Даймо новачкам нагоду розказати про свої пригоди з пташками, освоенними і дикими. По розповіді є добра нагода, бо тоді події з розповіді можуть стимулювати нові думки.

Прикмети Ластівки:

чотири до дев'ять інчів довгі
зграбні

ловлять мухи в леті

мають вусики довкола дзьоба, які допомагають в ловленні комашні
слабі, малі ніжки з закрученими передніми пальцями – з тої причини
ластівки ходять по землі з труднощами, хоч без проблем видять
на деревах.

гніздяться в групах. Рух при гніздах чути здалека

несуть три групи яєць по 4 – 5 /білі яйця/

гнізда будують у природних закамарках дерев, каміння, в пісках чи
болотах; мають гнізда у формі горнятка чи плашки.

§ § § § § § § § § § § § § § § §

СКО. ЛІН. ч. 2

Тема: Горобець

Прикмети горобця:

голос: цвір-цвірінь

їдять переважно насіння

є три роди горобців

(chirping)

бронзові з білим сподом; темна лінія через око, а біла понад
оком

гніздо є зроблене в кущах чи низьких деревах з трави і виложено
волоссям

несуть чотири зелені з kropками яйця

(english)

гніздяться в закамарках будинків як також в деревах і кущах

несуть п'ять чи шість сірих з бронзовим яєць.

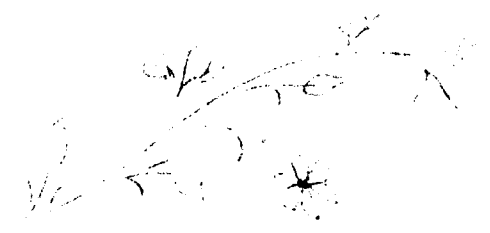
(song)

сіро-бронзові з великими смугами на боках і споді, які стрічають-
ся в однім місці

люблять кущі коло води

трілює як співає

несуть чотири ясно зелені крапчасті яйця

РозповідьБІДА НАВЧИТЬ
/Леся Українка/

Був собі горобець. І був би він нічого собі горобчик, та тільки біда, що дурненький він був. Як вилупився з яйця, так з того часу нітрошки не порозумнів. Нічого він не тямив: ані гніздечка звити, ані зерна доброго знайти, -- де сяде, там і засне; що на очі навернеться, те і з'їсть. Тільки й того, що завзятий був дуже, -- є чого, нема чого, а він вже до бійки береться. Одного разу літав він з своїм товаришем, тем молодим горобчиком, по дворі в одного господаря. Літали вони, гралися, по смітничку громадили та й знайшли три конопляні зернятка. От наш горобчик і каже:

--Мої зернятка! Я знайшов!

А чужий і собі:

--Мої! Коли мої! Коли мої!

І почали битися. Та так б'ються, та так скубаються, аж догори скачуть, аж пір'я з них летить. Бились, бились, поки потомились; сіли один проти одного, надулись і сидять, та вже й забулись, за що була бійка. Коли згадали: а де ж наші зернята? Зирк, аж зернят вже й нема! По дворі ходить курка за курчатами, квоче та промовляє:

--Дурні бились, а розумні поживились, дурні бились, а розумні поживились!

--Що ти кажеш? -- питають горобці.

--Та то я дякую вам, що ви такі дурні! От поки ви здуру бились, то я з моїми курчатками поснідала вашими зернятками! Що то, сказано, як хто дурний!... Нікому було вас бити та вчити!

Якби вас хто взяв у добру науку, то може б, з вас і птахи були!...

Чужий горобчик розсердився за таку мову.

--Вчи своїх дурних курчат розуму, а з мене й мого розуму досить! -- підскочив, тріпнув крильцем, цвірінкнув та й геть полетів. А наш горобчик зостався і замислився.

"А правда, -- думав він, -- краще бути розумним. От курка розумна, собі наїлася, а я мушу голодний сидіти".

Подумав, подумав та й почав просити курку:

--Навчіть мене розуму, пані матусю! Ви ж такі розумні!

--В ні! -- каже курка, -- вибачай, серденько! Наю я й без тебе клопоту доволі, -- он своїх діточок чималенько, поки то всіх до ума довести! Шукай собі інших учителів! -- та й пішла собі в курник.

Зостався горобчик сам.

--Ну, що робить? Треба кого іншого питати, бо вже я таки не хочу без розуму жити! -- і полетів у гай.

Прилетів у гай, коли бачить, -- сидить зозуля на калині та все: "Ку-ку! Ку-ку!" От він до неї:

--Тіточко, що я вас проситиму! Навчіть мене розуму! У вас же нема своїх дітей; а то курки просив, то вона каже, що в неї й так багато клопоту.

--А я тобі от що скажу, -- відповіла зозуля, -- як у мене свого клопоту нема, то чужого я й сама не хочу! От, не мала б роботи, чужих дітей розуму вчити! Це не мое діло! А от, коли хочеш знати, скільки тобі літ жити, то це я можу тобі сказати.

--Аби ти була жива, а за мене не турбуйся! -- відрізав горобець і полетів геть.

Полетів він геть аж на болото,

а там ходив бузько і шаб ловив. От підлетів горобчик до нього та й каже несміло:

--Пане, навчіть мене розуму. Ви ж такі розумні...

--Що, що, що? ... заклекотів бузько. -- Тікай но ти, поки живий!! Я вашого брата!...

Горобчик мерщій від нього, ледве живий від страху.

Бачить він: сидить на рілі гава і сумує. От він до неї:

--Дядино, чого ви так зажурились?

--Сама не знаю, синочку, сама не знаю!

--Чи не можете, дядиночко, мене розуму навчити?

--Та ні, синочку, я й сама його не маю. А от коли ти вже так хочеш, то полети до сови: вона, кажуть, вельми розумна-розумна, то може вона тобі що порадить. А я до того розуму не дуже, Бог з ним!

--Прощавайте, дядино!-- сказав горобчик.

--Щасливо!

Полетів горобчик питати, де сова сидить; сказали йому, що вона в сухому дубі в дуплі мешкає. От він туди,--бачить: справді, сидить сова в дуплі, тільки спить. Горобчик до неї:

--Пані! Чи ви спите? Пані! Пані!

Сова як не кинеться, як затріпоче крилами:

--Га? Що? Що? -- кричить, витріщивши очі.

Горобчик миттю як скопився, полетів світ-заочі, десь у гущавину заховався та там і проспав аж до самого ранку. Спить горобчик, та так міцно, коли це у нього над головою щось як заскрегоче: "Че-че-че!" Горобчик прокинувся аж дивиться: сидить на сучку сорока-білобока та так скрегоче, аж очі заплющила.

--З ким ви, панянку, так розмовляєте? -- спитав її горобець.

--А тобі що до того? Чи ба, який цікавий! А хоч би й з тобою!

--Та я дуже радий, як зо мною. Я б вас просив, моя панно, щоб ви мене розуму навчили.

--А нащо тобі, мій молодчику, розуму? Без розуму легше в світі жити та такі й веселіше! А ти, голубчику, ліпше красти вчися, от як я, то тоді й розуму не треба. З великого розуму не тяжко й з глузду зсунутись; ти ось поговорити зо мною, то я тебе навчу, як і без розуму прожити...-- і заскреготала сорока, та що далі, то все кутчіш та все дрібніш...

--А бодай тобі заціпило, скреготухо!-- крикнув горобчик. -- Ото глушить! Цур тобі!-- та скоріш від неї геть.

Сів собі горобчик на полі та й думає: "Де я того розуму навчуся? Скільки світу злітав, а щось небагато навчився, хіба вже воно так і зостанеться..." Зажурився він, поглядає сумно по полю, а по полю чорний крук ходить та так поважно.

"Ну, ще в цього поспитаю; це вже останнє", подумав горобчик.

--Навчіть мене розуму!-- звернувся він просто до крука.-- Я вже давно його шукав, та ніяк не знайду.

--Розум, молодче, по дорозі не валяється, -- мовив поважно крук, -- не так-то його легко знайти! А я тобі от що скажу: поки біди не знатимеш, то й розуму не матимеш. От тобі моя наука. А тепер іди: мені ніколи.

Полетів горобчик, засмутився. "Що то мені така наука?" гадає собі, однак більше ні в кого розуму не питав, -- обридло вже. Посумував трохи, що мусить без розуму жити, а потім і забув. Почев знов гуляти веселенько. Ні гадки йому.

І не зоглядівся горобчик, як і літечко минуло. Настала осінь з вітрами холодними, з дощами дрібними, а дедалі й сніжок став перепадати. Біда горобчикові, --

холод, голод! Вночі, де не сяде, спати не може, так холодний вітер і пронизує; вдень їсти нічого, бо все зібрано в клуні, а якщо й знайде, то за сваркою втрає. От і почав наш горобчик до розуму приходити, -- годі сваритися! Куди горобці летять, і він за ними; що вони знайдуть, то і він поживиться, та все без сварки, без бійки, то горобці його й не женуть від себе, -- а перше, то й близько не підпускали. Побачив горобчик, як інші пташки в теплих гніздечках сидять, почав він і собі придивлятися, як то гнізда будуються. Почав він пір'ячко до пір'ячка збирати, соломку до соломки складати та гніздечко звивати. Так статкує наш горобчик, так дбає! Дедалі всі

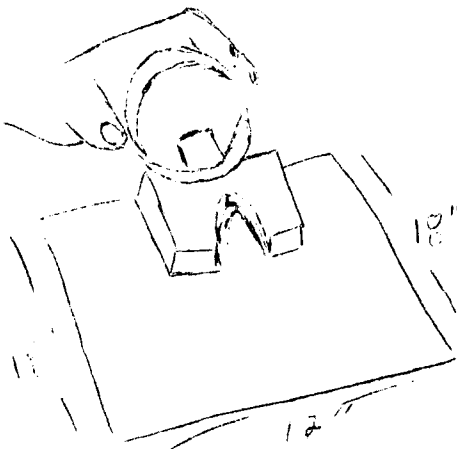
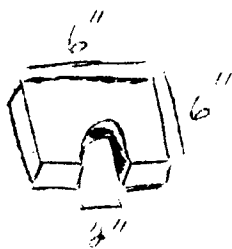
горобці почали його поважати; куди зберуться на раду, то й його кличуть, він так вславився між ними своїм розумом. Презимував він зиму щасливо, а на весну вже став великим та мудрим горобцем; сидів він у гніздечку не сам, а з горобличком, і четверо яєчок в гніздечку лежало. Як виклинулись гороб'ята, то горобцеві новий клопіт -- годувати діточок, та вкривати, та глядіти, та од хижого птаства боронити, -- не до гуляння було! А вже що господарський був горобець, то було аж сусідо-горобці дивуються: "Які ви, пане сусідоньку, мудрі! І де ви того розуму навчилися?" питають було його. А він було тільки голівкою кивне: "Біда навчила!" каже.

§ § § § § § § § § § § § § § § §

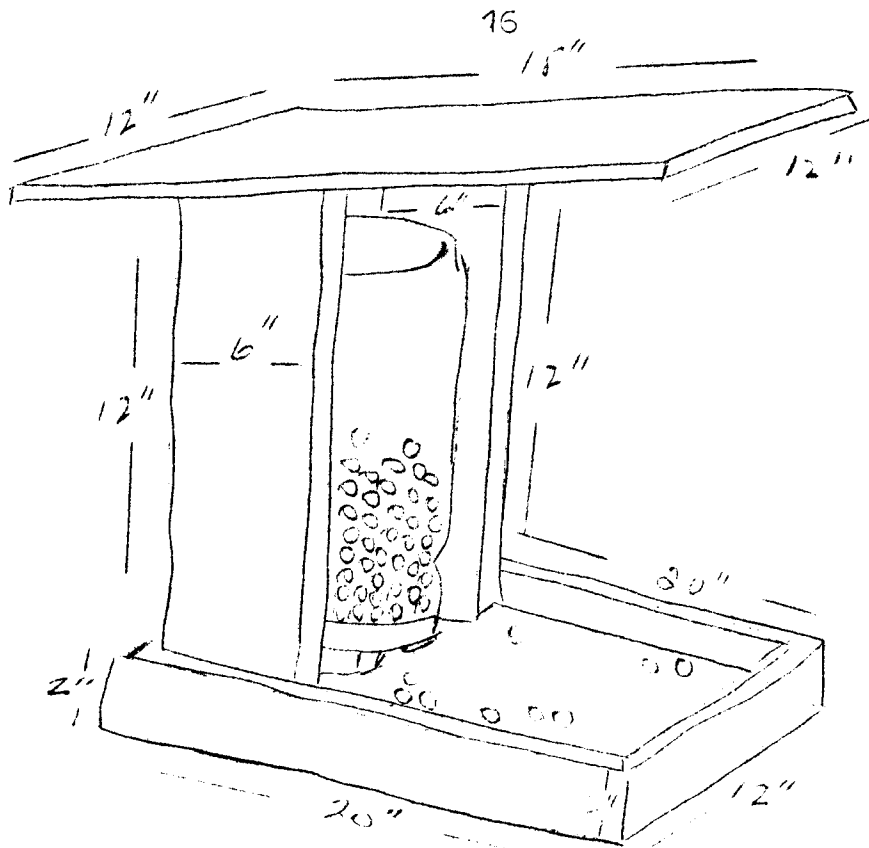
Майстрування: корнелка ч. 1
/Можна це майструвати кілька сходин/

Матеріал: дві дошки /12" x 18" x 1"/
дві дошки /6" x 12" x 1"/
дві дошки /12" x 2" x 1"/
дві дошки /20" x 2" x 1"/
одна дошка /6" x 6" x 1"/
молоток, цв'яшки, ніжик, десять унсовий слоїк

Витяти дірку у верхку /накривці/ слоїка /1" x 1"/
В дощинці /6" x 6" x 1"/ витяти дірку /2" x 2"/

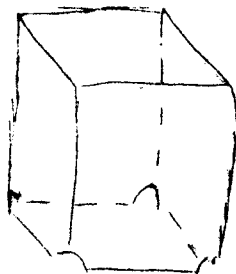
Цв'яшками збити до купи і поставити на високому місці.

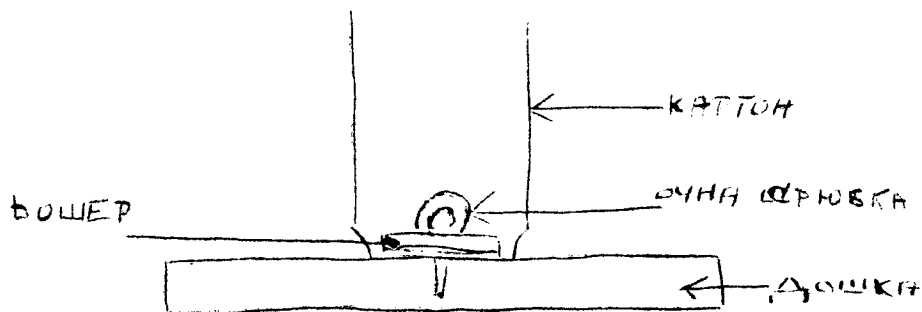
Кормилка ч. 2

матеріал: пів гальонової картон з молока, дошка /8" x 8" x 3/4"/, спинач /стейплер/, корок, руйїнг, ножиці, вошер, очна сьрубка, дротик з пішака /16 1/2"/

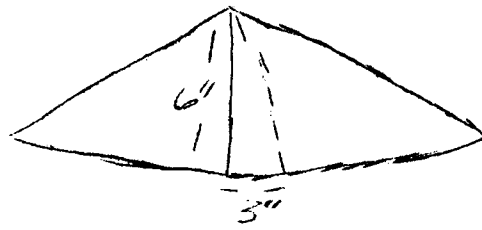
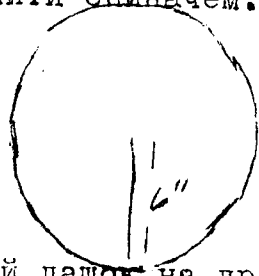
В картоні з молока відтяти верх. На споді на кожнім розі витяти отвір на один інч.

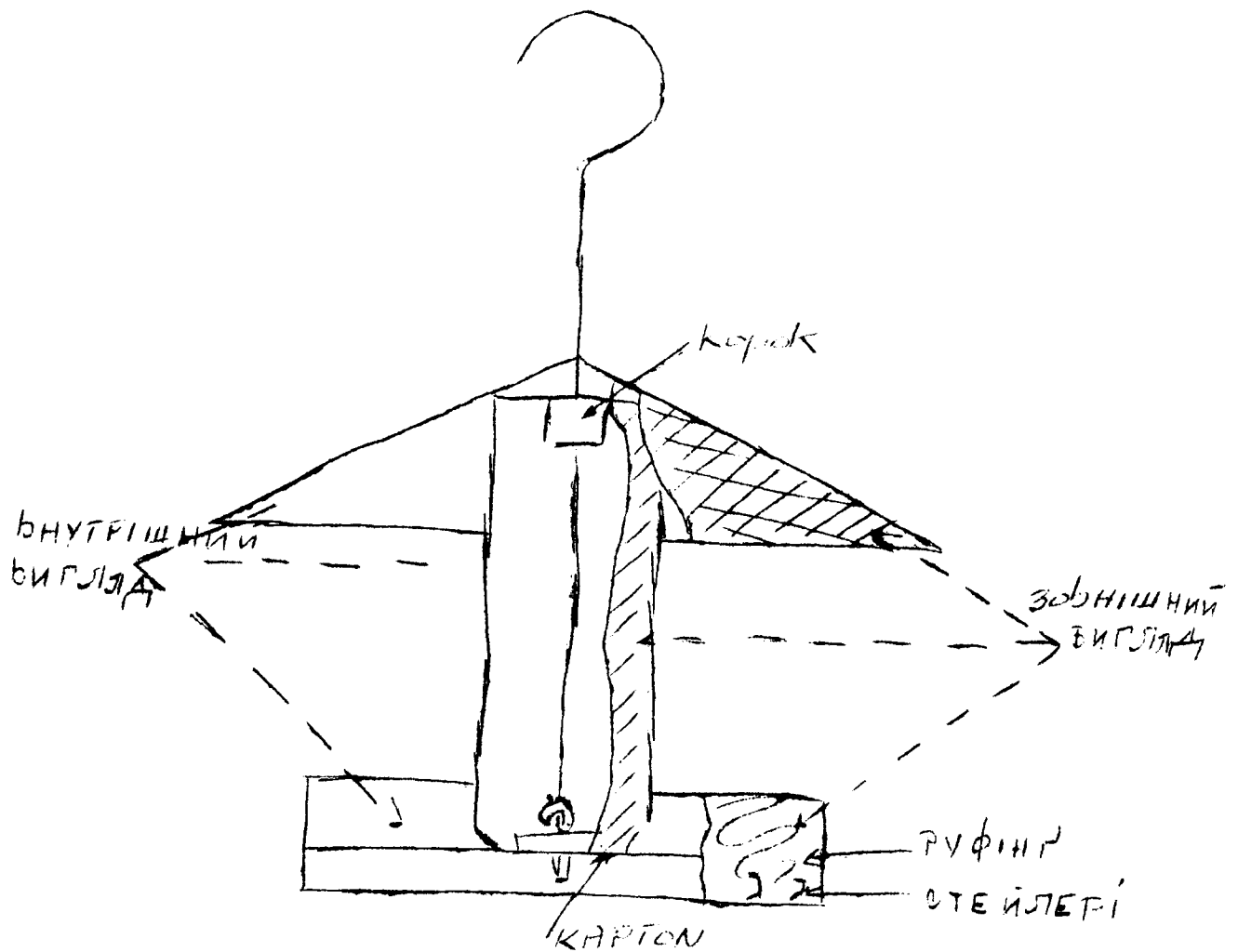
По середині споду положити дво інчовий вошер і прикрутити очною сьрубкою до картону і дошки.

Дріт випростувати і заложити на нього корок. Зробити гачок з одного кінця і зачепити за очну сьрубку.
 Руфінг витяти в коло з 12" діаметром. Це коло розтяти від одного кінця до половини і переложити два розтяті кінці один на другий на 3". Зчіпити спиначем.

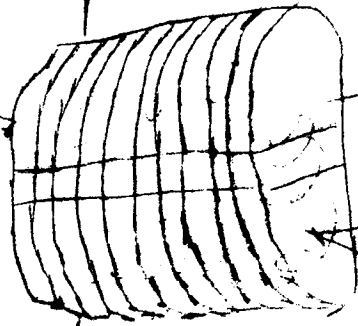

Заложити цей дашок на дрiт вiшак так, щоб корок був в серединi картону. На кiнцi дротика зробити гачок на вiшання. До бокiв спидноi дошки спиначем причепити руфiнг на два iнчi широкий

Кормилка на товщ:

МЕТАЛЕДИТ
МИСОЧКА НІТ
МИЛО

ТОВЩ З М'ЯСА

ПІСНЯ: Сіра Пташка /слова: Леонід Полтава
музика: Любомир Безкоровайний/

Лиш проснула я раненько --
Поспішаю до вікна,
Мила пташечка сіренька
Приліта сюди щодня.
--Цвір-цвірінь, цвір-цвірінь!--
Так виспіває вона.

Я тобі, моя вродлива
Дам і хліба, і води,
Щоб завжди була щаслива,
Прилітала знов сюди:
--Цвір-цвірінь, цвір-цвірінь
Так співай мені завжди.

Заувага: застанівімся над вживанням розповіді "Біда Начить" до самодіяльної гри.

СЛОВО. МНІ. ч. 3Тема: Дятель

Прикмети дятеля:

голос: стук-тук, стук-тук

їдять комашки, насіння, овочі

літають скорим, шарпаючими летами крил

тіло збудоване для борування дерев за харчами: голова приймає
страсення /шок/, хвостом підтримується, щоб не впасти в зад,
ніжки мають чотири пазури /два з переду і два зі заду/ і язиком
висмоктує комашню з дірок в деревах.

є різні роди дятелів.

(dawn)

величина горобця, черно-біле тіло, мужеський рід має червону головку /шапочку/

діри борує для гнізда

несе чотири або п'ять білих яєць глибоко у дірі.

(hairy)

подібний до (dawn), лише 9 інчів довший, має довший, дзьоб – такий довгий як головка

має білі пера на хвості

рідко бачимо його в місті

діри на гнізда є два інчі більші у діаметрі як у

(red-headed)

чорно-біле тіло з червоною головкою

бачимо його на ґармах і полях у середних стейтах

ловить мухи що літають; також їсть горіхи та овочі

часто гнізда будує в стовпах як також в деревах

несе п'ять білих яєць

перелетний

ДЯТЕЛЬ

Дуже тяжко перерахувати які користи приносять людині різні пташки, що поїдають комах. На полях найбільш їх нищать ворони, круки та гайворони. На полях, в садках та городах велику користь приносять пташки, жовта ігва, навіть горобці, особливо весною і літом, коли мають малих діточок. Коло хати нашими помічниками є ластівки, серпокрильці, та журики. В лісах поїдає волохатих та інших гусениць зозуля. Особливу прислугу виконує дятель.

Дятель дуже цікава птаха. Є їх дуже багато в наших лісах, як дятель звичайний, білоспинний, малий, червоноголовий та інші.

Всі дятелі мають довгий, клинуватий дзьоб. Дятлі зручно лазять по деревах і вишукують собі, вибиваючи з-під кори хробаків та інших комах.

Як лише дятель зачує жука, або його личину, що точить дерево, починає зразу добати кору, всуває під неї свій довгий і гнучкий язик і витягає жука з-під кори. Деякі дятлі можуть язиком проколоти комаху і насадити її як на шпильку.

Всі дятлі приносять велику користь деревам і лісовій господарці. Дятлів називають лікарями дерев, бо лише вони можуть добувати й нищити комах, яких інші птахи не можуть бачити.

Про дятлів схоронилося у нашому народі чимало вірувань, ще з давніх часів. Так наприклад, оповідають люди, що дятлі колись

були людьми, абе Бог наказав їм бути птахами і постійно вожвати з комахами. Кажуть люди, що коли прислухатися до того що робиться в гнізді дятля, то почуєте як дятель стогне, що у нього болить голова від вічного стукання. Звуки від ударів дятля відмінюються залежно від сили удару та кори. Ці різні звуки в давні часи пояснювали наче стогнання дятля.

Про дятля згадано у найдавніших українських літописах і вірували, що дятлі віщують смерть. У Галичині й на Східній Україні люди й тепер вірять, що як дятель стукає в стіни хати то має вистукати смерть.

Звичайно -- це не є правдою. Дятлі є всі дуже цікаві, дуже гарні птахи, приносять користь і заслуговують на пошану й охорону.

Вуйко Квак з Клівленду

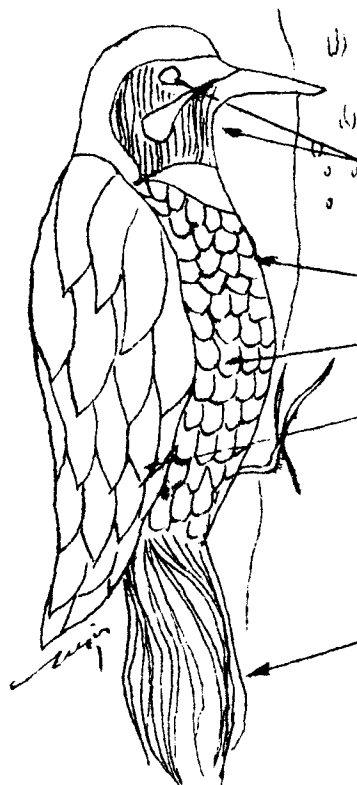
ДЯТЕЛЬ.

Тук-тук-тук! В темнім лісі на сосні чорний дятель працює. Лапками чіпляється, хвостиком підпирається, дзвобом по корі торокає -- мушок та комахок виположує. Оббігає навкруги деревце, напирає собі черевце. Налякалася комашня: "Ой, яка ж ця птиця страшна!" З переляку комашки шуляють, в найглибші щілинки туляться, не хочуть вилазити з-під кори.

Тук-тук-тук! Чорний дятель кору доббає. Їжу добуває. Довгим язиком з дірочок витягає собі комашню.

Автор невідомий

Найстрування: На папері намалювати дятеля.

Тоді шишками, травою, листям і горіхами "убирати" його. Вкінці можна помалювати.

трава

горіх або камінчик

кусочки шишки

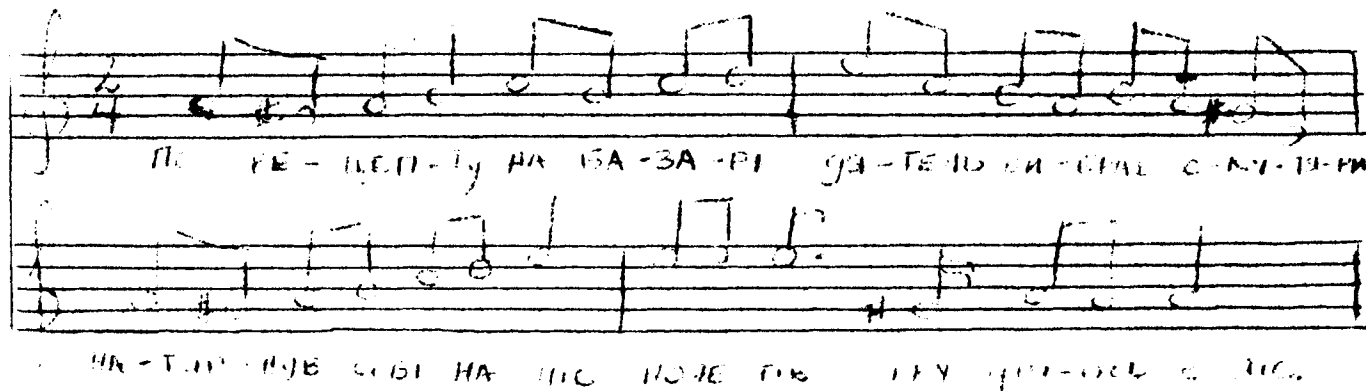
листочки

трава

Пісня: По рецепту на базарі /автор невідомий/
 Дятель вибрав окуляри,
 Натягнув собі на ніс,
 Полетів трудитись в ліс.

У осінню жмуру пору
 Хитрий жук зашивсь під кору,
 Дятель глянув, сів на сук,
 Носом тук - згинув жук.

От які то окуляри вибрав дятель на базарі

Заувага: Новачки можуть почати читати книжку, казку чи байку про пташку. Дальше будуть різні зайняття з прочитаних книжок.

§ § § § § § § § § § § § § § §

СЛОДИНИ ч. 4

Тема: Бузько /лелека/

Прикмети бузька /лелеки/:

голос: кле-кле-кле

довгі ноги і дзьоб

їдять риби, плазуни, жаби і мушки

тридцять до шістдесяті інчів довгі

є різні роди бузьків:

Білий

гніздяться на дахах високих будинків

вертаються до того самого гнізда що року

пара тримається разом

оба роди відбудовують разом гніздо, додаючи нового матеріалу

родиться три до п'ять молодих, яких годують ще кілька тижнів

по часі коли навчаться літати

малі родяться з малими чорними дзьобами і коли бузьки ростуть

тоді їх дзьоби ростуть і червоніють

В Європі, спеціально на Україні, люди люблять, щоб на дахах

їхніх домів загніздилися бузьки, бо вірять, що це приносить

щастя.

(wood)

одинокий рід в північній Америці
гніздяться коло болота, групами і в верхках великих дерев, які
ростуть коло болота.

Розповідь:

БУЗЬКИ ПРИЛЕТІЛИ!

/Володко з Гаїв/

Була неділя. Повівав теплий вітрець і почали пригрівати сонце, хоч тільки розпочалась друга половина березня. На широких ланах України повиступали з-під снігу смуги чорної землі, а над ними носився спів жайворонків.

На подвір'ях та в садах був теж гамір. Кудкудакали кури, всюди літали горобці з голосним цвірінканням.

Юрко та інші діти вибігли з хати і приглядалися, як на подвір'ї текли струмочки води з розталого снігу. Щоб вода не задержувалася на подвір'ї та щоб не було болота, діти взяли лопати, прокопали рівці у м'якому снігу і вода поплила тими річками в садок.

Враз почувся з сусіднього подвір'я голоси:

---Бузьки! Бузьки прилетіли!

Очі всіх дітей піднялися вгору. А там кружляла повагом громада бузьків, що саме прилетіли з теплих країн, мабуть із Єгипту, з Африки. Спершу летіли вони дуже високо, а згодом стали спускатися щораз нижче. Два з них відлучилися від громадки. Покружляли ще кілька хвилин над селом, немов хотіли впевнитися, що справді потрапили в рідне село. А потім злетіли на стодолу сусіда, що жив над річкою. Саме там було бузькове гніздо, що залишилося з минулих літ. Решта громадки бузьків полетіла на другий кінець села.

Ті бузьки, що осіли, як лиш станули ногами на твердий дах, підняли свої червоні дзьоби вгору і почулося: "кле-кле-кле"...

Дітям здавалося, що цей клекіт якийсь дуже радісний. Мабуть бузьки раділи, що повернулися на рідну землю, до свого гнізда, що його будували останніми роками. Разом з бузьками раділи діти.

Тим часом бузьки відпочили трохи після далекої дороги, заклекотали ще раз і взялись порядкувати у гнізді.

Бузько будує гніздо звичайно на даху хати, стодоли чи іншого будинку. Дуже мало коли будує його на дереві. Ліба, що на стовбурі, що з нього обтяли галузки, люди покладуть навмисне трохи ріща на **приману** бузькові. Дуже помагає теж, коли покласти на даху колесо з воза, бо це добра підстава для бузькового гнізда. Люди радо це роблять, щоб бузько загніздився на хаті, бо кажуть, що це приносить щастя.

Тим часом діти пильно слідували за бузьками. А ті полетіли на край лісу, щоб шукати там патикив на своє гніздо, бо бузькові гнізда --- з патикив. Кожного року бузьки докладають до давнього гнізда трохи прутиків, і так гніздо росте вгору з року на рік --- часом доходить і до височини одного метра. У боках такого гнізда живуть часто горобці --- і там їм добре й безпечно.

Перші дні бузьків після повороту з теплих країн --- не дуже веселі. Тоді ще нема так багато жаб, ящірок, слимаків та інших малих тваринок, що ними живляться бузьки. Ційно тоді, коли трава зазеленіє і сніг вже зовсім щезне --- бузьки мають подостатком їжі. Тоді й надолжують собі за передвесняну голодівку.

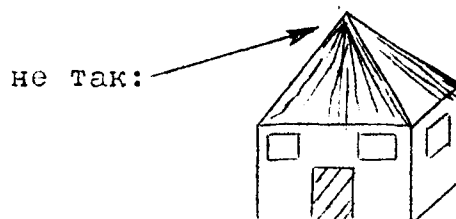
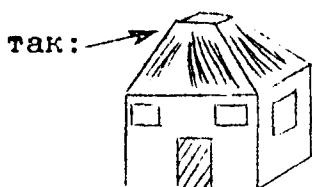
Діти приглядалися життю бузків і раді були допомогти їм якось прожити важкий час. Та бузки і не глянуть на підкинені харчі. Вони їдять тільки те, що самі зловлять живе.

Тому діти ждали і тільки заглядали цікаво, коли то в гнізді вилізуться бузченята, бо хотіли бачити, як батьки будуть їм приносити поживу та годувати їх дзьобами.

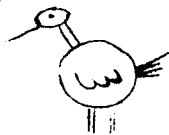
Майстрування: Хатка з бузьком

На коробці з верхом намалювати чорною чорною фарбою вікна і двері як у хаті і до верхка причепити високу, вузьку коробку.

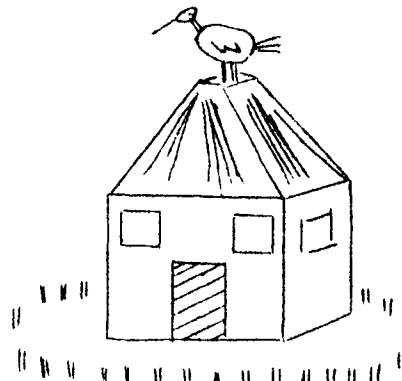
Малими патицками обліпити верх так, щоб вони сягали до верхка але не сходилися в горі

Бузька намалювати на папері. Витяти і відмалювати другого /приложити до паперу і обвести першого бузька олівцем/. Друго витяти, до одного бузька приліпити два патицки на ноги, а другого приліпити з другого боку, щоб з обох сторін був той сам вид.

На дах хати покласти трошки пластиліни і поставити бузька в пластиліну, щоб краще стояв. Потім тепер хатку покласти на картон покритий пластиліною і довкола хатки зробити парканець з патицків, чи зубо-чисток.

Пісня: Бузько

Біля річки, край дороги
 Еродить бузько довгоногий.
 Недалеко в болотах
 Радять жабки рах, рах, рах.

Став наш бузько в нору лізти,
 Бо хотів жабок поїсти,
 Та вони хитрунки, враз
 Поховалися на час.
 Віля річки, край дороги
 Вродить бузько довгоногий,
 Хоче мовичу піймати.
 Верехіться жабенята!

Заувага: Сробіть гру з того, що кожна новачка напише своє ім'я на куснику паперу, зложить і кине до спільної торби. Тоді, кожна з замкненими очима витягне один папірець. Чиє ім'я вона витягне, до тої новачки має написати листа в дома про правдиву пригоду з пташкою чи з оповідання, яке читає про пташку. Ці листи можуть кинути на пошту і очікувати від другої новачки листа. Це повинно бути зроблене до визначеної дати. Листи можна на голос прочитати на сходинах за два тижні.

Цю гру можна вжити рівночасно до вмілості листування.

§ § § § § § § § § § § § § § §

СКОЦИНИ ч. 5

Тема: Зозуля

Прикмети зозулі:

голос: ку-ку, ку-ку
 мають довгі хвости і довгі в долину
 закручені дзьоби
 Ніжки з двома пазурами в періл, з
 двома в зад /як у дятеля/
 деякі роди несуть яйця в чужих гніз-
 дах

їдять гусениці. Щоб позбутися гусеничого волосся з животів, тра-
 тять підшевку з живота разом з волоссям -- на її місце виростає
 нова.

є два роди:

Жовто-дзьоби (yellow-billed)

сірі з бронзовим на плечках і прилах; білі животики і білі
 кропки на хвості.

переважно живуть в південних і західних стеях

люблять густу рослинність коло річок

перелетні

Чорно-дзьоби (black-billed)

мають чорні дзьоби і менші крапки на хвості.

ЗОЗУЛЯ
/мирослав Петрів/

Над птахами панував цар Ворон III.

Довідався він, що в його царстві живе негідна Зозуля. Ця птаха не будує собі гнізда, не піклується дітьми. Свої яєчка підкидає в чужі гнізда, і так інші пташки-мами мусять висиджувати зозуленят разом із своїми дітьми та піклуватися ними.

--Як це так? -- розсердився Ворон III. -- Я, хоч і цар, але й гніздо будує, і з жінкою-царицею дітей годую, а ця ледащиця нічим не хоче турбуватися! Безсоромно кує, а потім ще й насміхається з птахів!

Скликав цар найвищий суд.

Присудили: Зозулю-ледащицю на землі царя Ворона III не впускати!

Саме тоду птахи верталися з теплих країв. На кордоні Яструб зупинив Зозулю.

--Перепустка є?

--Яка перепустка? -- здивувалася Зозуля. -- Сотки літ перелітали туди мої предки і перепустки від них ніхто не вимагав.

--Ось рішення царського суду: "Зозулі-ледащиці на наші землі не впускати!" Геть звідси! -- крикнув Яструб.

Що ж було робити? Зозуля вернулася до теплих країв...

Тим часом у царстві Ворона III почалося нещастя: волохаті гусениці-золотогузки заходилися нищити-об'їдати бруньки й листки овочевих дерев.

Цар вислав проти них Ворону. Прилетіла Ворона в сад та й побачила чорні, погані, волохаті гусениці.

--Не хочу їх їсти! Волю пухкеньких личинок хруща.

Зажурився цар. Посилає Дятля у сад проти волохатих гусениць. Дятель прилетів, подивився: таке чорне, погане! Відкри дзьоба, торкнувся язиком шорстких волосинок і закричав:

--Ой пече! У цих волосинах отрута! Волю виколупувати жуків-короїдів!

Зажурився цар. Посилає Ластівочку у сад. Ластівочка прилетіла, побачила: таке погане, чорне!

--Не схотів Дятель їсти, хоч у нього дзьоб, мов долото, не схотіла Ворона, то що ж я своїм дзьобиком пораджу? Краще вже ловити комариків та мушок!

Зажурився цар. Посилає Синичку в сад. Синичка прилетіла, поглянула: таке чорне, погане, повзає собі по листі та мов глузує з усіх!

--Е, стривай! Хіба б я не Синичка була, щоб тебе не перемогла! Дзьобнула раз, скривилася.

--Ов, біда, пече! Ці волосинки ніяк їсти, вони отруйні!

Маленька Синичка видовбала дірочку в тілі гусениці, виїла всю середину, а шкірку з волосинками залишила. Прилетіла вона до царя й каже:

--Лихо з цими гусеницями-золотогузками! Одну з'їла, але всіх з'їсти не можу.

Прилетіли Дрозди з іншою сумною вісткою: в борі волохаті гусениці соснової шовкопрядки нищать ялини, і немає тих ненажерам стриму. Жадна пташка не хоче їх нищити-поїдати...

Зажурився цар. Звелів оголосити, що призначить своїм першим міністром того птаха, який нищитиме волохатих гусениць.

Приманлива була нагорода, але ніхто не зголошувався. Сорокабілобока аж хвоста собі рвала з люті: вона давно хотіла стати царською достойницею. Та що ж! Знищити волохатих гусениць -- неможливе завдання...

Аж ось прилетіла перед царський престіл лагідна Перепілочка.

--Царю! Тільки Зозуля, яку ми прогнали з нашого царства, може знищити волохатих гусениць!

Де ж та Зозуля? Уневажнюю присуд! Доставити її сюди!

Швидкокрила Ластівочка полетіла до теплих країв і за тиждень привела Зозулю.

--Чи ти можеш знищити волохатих гусениць? -- спитав цар.

--Так! Волохаті гусениці -- мої ласощі!

--Добре! Але чи ти знаєш, що гусениці-золотогузки мають отруйні волосинки?

--Знаю! Їхня отрута мені зовсім не шкодить.

--Гаразд! Якщо виконаєш завдання, я прощу тобі й ти станеш моїм міністром. Хотів би я ще знати, чому ти така недбалиця, що власного гнізда не будуєш і дітьми не піклуєшся.

--Треба було, щоб суд мене про це спитав, поки мене вигнанням покарав. Признаюся: не будує гнізда, не піклуюся дітьми, завдаю турбот малим пташкам. Погано це, правда! Але чи ти знаєш, царю, що я не можу висиджувати дітей? От, знесу одно яйце, а друге в мене знайдеться аж за два-три тижні або й за місяць. Що ж мені робити? Не можу рівночасно і дітей годувати і на яйцях сидіти!...

--Я цього не знав. Це тебе трохи виправдує, -- сказав цар. -- Якщо знищиш гусениць, тоді все тобі прощу.

Зозуля швидко й справно винищила волохатих гусениць. Овочеві сади та ялини в борі були врятовані. Тепер вона є царським міністром, а як помре старий цар, то, може й царицею стане...

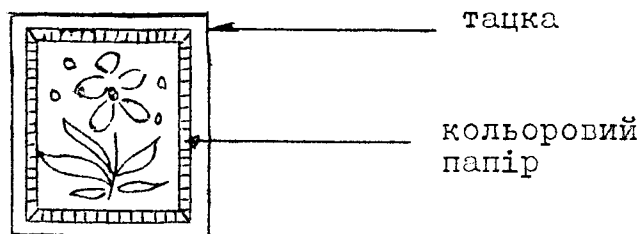
А сорокабілобока ой-ой яка заздрісна!

Майстрування: Образочки

Часто в склепі купуємо м'ясо чи овочі підставках /тацках/ з стайрофому. З цих тацок можна зробити рамці на образочки:

З кольорового паперу витяти кусок розміру споду тацки.

З білого паперу витяти кусок на 1 1/2 інча коротший і на 1 1/2 інча вужчий як попередній. На цім білім папері намалювати зозульку чи іншу річ. Кольоровий папір приліпити в середину тацки, а образочок по-середині кольорового паперу. Тоді образок готовий висіти на стіні.

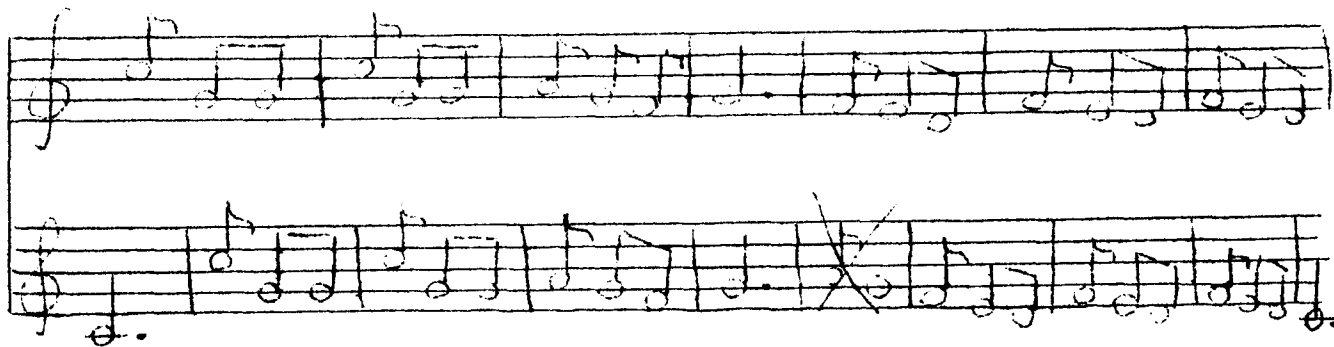

Пісня: Годинник з зозулькою /слова: Роман Завадович/

Висить годинник у нас на стіні,
В ньому зозулька кує все мені.
Все мені пісню співає таку:
"Ку-ку! Ку-ку!" "Ку-ку-ку-ку"
Мамо, скажіть про цю пташку мені:
Очка які, яке пір'я на ній,
Як вона вимовить так у дзюбку:
"Ку-ку! Ку-ку!" "Ку-ку-ку-ку"

Мама про пташку говорять мені,
Що в Україні, десь там - навесні
Зранку до ночі кує на дубку:
"Ку-ку! Ку-ку!" "Ку-ку-ку-ку".
Мама про пташку говорять мені,
А ж ніби чую в солодкому сні
Голос зозульки в зеленім ліску:
"Ку-ку! Ку-ку!" "Ку-ку-ку-ку".

Висить годинник у нас на стіні,
В ньому зозулька кує все мені --
Відповідь пташці даю я таку:
"Ку-ку-ку! Ку-ку-ку! Ку-ку-ку-ку!"

Заувага: Можна вживати розповідь на самодіяльну гру.

§ § § § § § § § § § § § § § § §

СХОДИНИ ч. 6

Тема: Журавель

Прикмети журавля:

голос: кру-кру-кру
багато польовані; скоро зникають в степах
є два роди:
(sandhill)
великий, сіро-синій птах; на чотири стопи високий
живуть коло багна і трав
їдять переважно коріння, насіння і ягоди; коло води кормляться
жабами, гадюками і мухами.
перелітають на південь великими групами
гніздо роблять на плоскій купці викорінених рослин; гніздо має

діаметер на чотири стопи /фїти/ і є окружене водою.
несуть два кремові яйця
(whooping)

білий птах з червонявим лицем, жовтим дзьобом і сильними чорними ногами

довжина розпростертих крил около сім стїп

голос: гонк, гонк

Розповідь: Пригоди Дзьоба

Ксеня вибігла зі школи на подвір'я.

"Поспішися", гукнула вона до своєї сестри Галі. "Не забудь, що нині летить літак 144." Галя і їхні товаришки побігли за Ксенею. Дорога додому була попри летовище і рій "Фіялки", до якого Ксеня належала, любив пристати і дивитися як літаки приземлювалися і відлітали.

"Фіялки" були дуже задихані коли прибігли до паркану летовища.

"Дивись!" крикнула Сяня вказуючи пальцем на небо. "Летить літак 144".

Літак 144 був "Фіялок" улюблений, бо ним провадив Олі сусід, летун Андрій Стук. Маруся Ганків, стуардеска, також була товариська з "Фіялками". Їхній літак що четверга прилітав з Канади, приземлювався в їхньому місті на відпочинок і тоді далі летів на Фльориду. Хоч пан Стук і Маруся були дуже зайняті своєю роботою, вони все знайшли час помахати до "Фіялок".

Деякі люди висідали з літака і ходили по полі заки наляли до літака бензини і переладували багаж.

"Літак 144 вже готовий", понісся голос через голосник. "Всіх виїзджаящих просимо піти до головної брами".

Ксеня і Сяня вже стояли коло головної брами і були готові коли пан Стук і Маруся вийшли з літака. "Фіялки" махали до них, а летун і Маруся усміхнулися до дівчат. Тоді всі увійшли в літак, замкнулися двері і знак був даний відлітати. Пропелери закрутилися і літак піднісся вгору. Срібний літак закружляв над летовищем і в коротці зник у жмарах в напрямі Фльориди.

"Ходім", каже Оля, "бо спізнимося на сходини, а новачка все старається бути точна." І побігли "Фіялки" до домівки.

Що на сходинах говорили вони того дня не знаємо, але весело провести мусіли вони час, бо в добрім настрою вийшли з домівки. Ксеня і Галя попрощалися з товаришками під домівкою і пішли додому на вечерю.

Галя скакала по сухих листях, що вітер поздував з дерев, а Ксеня за нею. Якби не відгук шелесту листя знявся над головами звук пташні.

"Дивись", крикнула Галя, "журавлі відлітають до теплих країв. Збираються гуртами вони і відлітають на південь."

Піднявши очі в гору Ксеня і Галя дивилися, як журавлі відлетіли в далечинь і тоді скорим кроком пішли в напрямі хати.

Раптом почувся піднесений голос Ксені і вона припала до сухого листа. Галя підбігла до неї. На землі лежав ранений журавель.

"У нього зломане крило. Ти лишися коло нього, а я піду по тата", скрикнула Ксеня і побігла до хати. За кілька хвилин вийшов батько, взяв журавля на руки і поніс на подвір'я.

"Нехай він тут відпочиває", сказав Ксені тато, "по вечері збуду-

ємо йому велику клітку, щоби коти не зранили його. Може видужає він."

"Фіялки" почувши про журавля, що дня по школі приходили годувати Дзьоба, бо так його назвали. За тиждень краще виглядав Дзьоб, але ще не міг літати.

"Лишіть його у клітці", казав тато, "йому тяжко буде дати собі раду в зимі на снігу."

Дзьоб правдоподібно краще почувався, але щасливим він не виглядав. Сидів годинами в однім куті клітки і не рухався.

"Ти хочеш летіти на південь, правда?" промовляла до Дзьоба Ксеня. "Я б дуже радо тобі допомогла, та ти в зимі не долетиш."

Говорячи до Дзьоба Ксеня знала, що мусить йому допомогти. Діставши ідею побігла вона шукати за Гаєю.

По науці на слідуєчий день вступили вони на летовище. Але цим разом пішли вони до головного уряду і довго говорили з урядником.

Як вони вийшли, літак відлетів і більшість дівчат вже порозходилася додому.

"Де ви були?" питала Дора. "Ви завтра будьте на час, бо завтра відлітає літак пана Стука."

"Ми будемо на час," відповіли усміхаючись Ксеня і Галя та пішли додому.

Вдома знайшли вони велике пуделко і повитинали дірки в боках, а на слідуєчий день по науці, тато привіз Ксеню, Гаю і пуделко на летовище. В пуделку був Дзьоб.

Всі діти були вже коло головної брами і не зраважили як тато поміг Ксені та Галі занести коробку до середини.

Ксеня і Галя добігли до брами якраз як пан Стук і Маруся вийшли з неї. Між ними несли вони в пуделку Дзьоба.

Дори очі відкрилися з дива.

"Надзвичайний пасажир" гукнула Маруся вказуючи на пуделко, Я випущу його як залетимо на Фльориду. Чи відлати його тим дівчаткам, які нас все там на летовищі вітають? Вони пластунки, то напевно будуть знати як ним опікуватися заки видужає."

"Ой! так!" одногolosно погодилися "Фіялки", "так зробіть."

"Зачекайте, ми їм напишемо кілька слів", крикнула Ксеня.

"Не можу чекати", сказала Маруся, "але Ваше ім'я і адресу собі запишу." Маруся скоренько написала на картці ім'я і адресу Ксені, обіцяла приліпити до пуделка, і з паном Стуком і Дзьобом поспішила до літака.

"Цікаво, чи почуємо колись про Дзьоба?: питала Галя Ксеню по дорозі додому.

Велика радість панувала в домівці на слідуєчих сходинках, коли Ксеня принесла з Фльориди листа. Лист звучав так:

Дорогі "Фіялки":

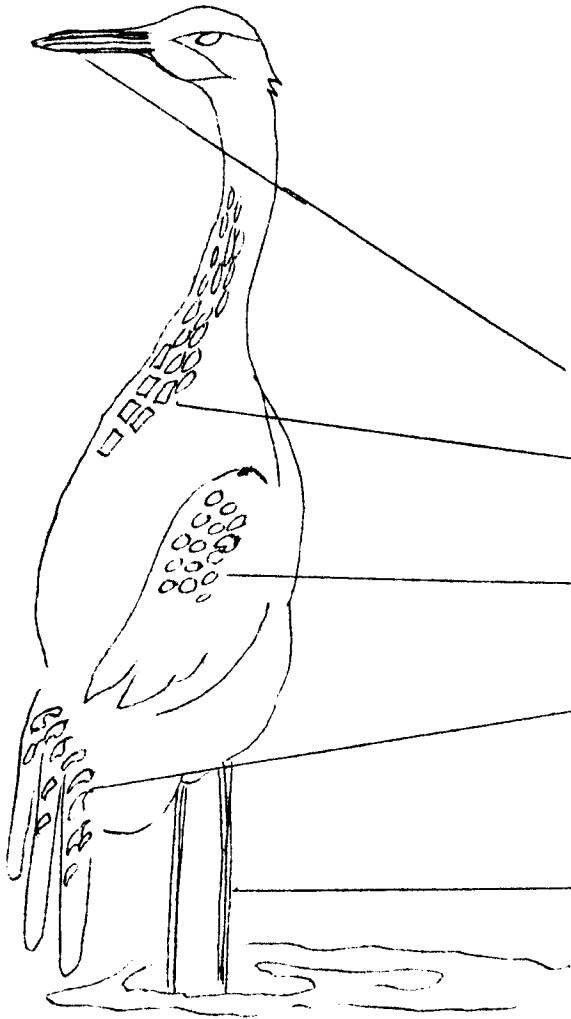
Маруся розповіла нам про Вас і Дзьоба. Дзьоба ми випустили. Він тут так якби ожив і ми раділи коли полетів високо під небо.

Готуйсь!

Рій "Дзвіночки"

"Дзьоб мусить бути тепер щасливий", промовила Галя.

"Так", відповіла сестричка. "Він нарешті полетів на південь, але йому треба було сильніших крил як його власні."

Майтрування: Жураваль з клюсок

Новачки напевно в домашній кухні мають різні роди клюсок, як на приклад мушелькові, спагеті і елбов. З них зліпять журавля. На папері перше його намалюйте, а потім приліпите до паперу різні підходячі клюски. Вкінці можна їх помалювати.

спагеті

звичайні клюски

мушелькові клюски

елбов

спагеті

Пісня: Журавель

НА ПО-АР-ТІ ЖУ-РА-ВЕ-ЛЬ ДУЄ-ТЬ ПО-ГІЙ
 ЖУ-РА-ВІЛЬ ВНО-РО-ЖИ ЧОР-НІ ЛІН ІН-ГІА-МІ
 ЧОР-ГА

слова: Леонід Полтава

На болоті журавель,
Довгоногий журавель.
В нього ноги довгі,
Він ногами човга:
Чап-чалап.

Облітав журавель
Сто морів і сто земель.
В нього ноги довгі,
Він ногами човга:
Чап-чалап.

В Україну прилетів --
Повертатись не схотів.
В нього ноги довгі,
Він ногами човга:
Чап-чап, чап-чалап, чапи-чапи-чап.

Заувага: Листи, які новачки до себе писали можна підчас сходин прочитати, але лиш ті які ішли через пошту. Якщо не виходить Вам їх читати вголос /нехай новачка, яка дістала його прочитає/ то можна вивісити на стіні.

§ § § § § § § § § § § § § § §

СХОДИНИ ч. 7

Тема: Жайворонок

Прикмети жайворонка:

голос: довго втримані, високі ноти
співу: те-е, те-тіті
(horned)

Живе в стейтах

перелітає на південь з Канади в зимі
поселяється на полях

біжать по землі; ніколи не скачуть чи
сидять по деревах, але часом присі-
дають на пакрані серед поля

їдять хабаз, насіння і мухи
несуть три до п'ять яєць в гнізді; гніздо будують в дірі в зем-
лі, або на півночі в мохах
(skylark)

переважно в Європі, Азії і Північній Африці

Розповідь: ПТАШКИ В КОРОБЦІ
/М. Маморський/

"Чому так рано встаєш з постелі? Чому не спочиваєш?" -- питався Вартоломій Шевченко свого брата Тараса, коли той, вернувшись із заслання, приїхав з Петербургу до нього в гостину.

"Не можу йнакше", відповів Тарас. "Сам знаєш, яка божественна краса, коли прокидається день, а за Дніпром сходить сонце в усій славі своїй. На те ж я й приїхав у мою Україну, щоб намілуватися нею, наситити серце красою її чудової природи..."

І найближчого ранку Тарас знову схопився з ліжка рано-раненько взяв свій альбом з малюнками, олівці і пішов у недалекий сад.

Вітер тихенько повівав. Десь у гаю чародій-соловейко ранньою піснею зустрічав сонце. Мріяли в далечині степи - лани, у ярах синіли ставки, обтикані зеленими вербами. А далеко на обрії, де небо сходиться із землею, стояли рядами тополі, мов сторожа. Чу-

дова українська природа, мов вродлива дівчина, вмивалася росою.

І пригадав собі Тарас своє недавнє заслання на чужину, руді-руді, але червоні степи над Каспійським морем та свої щоденні молитви до Бога, щоб не дав загинути в неволі, щоб дозволив ще побачити голубі степи України, мережані нивами-ланами, високими могилами, темними лугами. Вислухав Господь його гарячих благань, повернув його із сірих солдатських казарм між людей, між друзів, а оце тепер Тарас уже кілька тижнів гостює у брата на українській землі, роздивляється де б купити клапчик ґрунту, поставити хату, розвести садок і дожити віку серед рідних, дорогих людей.

Аж ось і сад -- мета недовгої Тарасової мандрівки. Привітно простягає поетові гілля, на якому самоцвітами горить роса. Щебечуть пташки, пахнуть квіти. Рай! -- Тарас зупинився і повними грудьми вдихнув свіже вранішнє повітря. Кругом так тихо, святково і самітно...

Але ні -- під садом видно якусь людську постать. Тарас радий, що можна буде з кимсь обмінитись бодай кількома словами.

Стежкою попід сад іде невеликий хлопчина. В руках у нього дерев'яна коробка з виверченими в стінках дірками.

"Здоров, козаче!" -- вітає його Тарас.

Хлопець несміливо зняв шапку, поздоровкався. З недовірям подивився на Тарасів альбом і на його напівпанське вбрання. Тарас зараз догадався, що це кріпацька дитина.

"А що це в тебе в коробці?" -- нав'язує розмову Шевченко.

"Пташки", відповідає хлопець.

"Де ж ти їх узав?"

"Спіймав у сильце."

Щось затріпалось, забилося у коробці. У Шевченка ледви помітно стягнулись брови.

"Ану, покажи!"

Хлопець підняв вічко коробки. Показались два пташині дзьоби і дві пари зляканих оченят. Побачивши синє небо, пташки стрепенулись і випурхнули з своєї в'язниці, але втекти їм не пощастило -- вони зависли в повітрі на ниточках, що були прив'язані до їх ніжок. Тільки крильця тріпались безпомічно....

"Хороші!" промовив Шевченко, а потім додав: "Бідні пташки! Що ж ти з ними робитимеш?"

"Продам", заявив хлопець.

"Продай мені! Я куплю..."

Хлопець радо погодився, Скоро договорились про ціну. А втім і торгуватись не було треба, бо здивований хлопець побачив, що чудний незнайомиць дає йому тричі стільки грошей, скільки платили інші. На радіощах він передав пташок Тарасові разом з коробкою і на відхіднім запитав:

"Завтра я, може, парочку матиму парочку. Чи купите?"

Тарас всміхнувся: "Знаменно; сину! Але ти не лови пташок. Шкода труду. Я щодня купуватиму в тебе парочку з тих, що літають на волі."

Хлопчина аж рота розкрив із здивування.

"А де ж як?"

"Ось зараз побачиш", відповів Тарас, відрізав нитки і, звільнені пташки, цьвірінькнувши з несподіваної радості, знялися вгору та й зникли в безодній блакиті.

"Гляди ж, чорнявий, не забудь нашого договору!", сказав Шевченко і зник у гушині саду, де він цілі дні залюбки малював.

На другий день уранці хлопчина пас корови, недалеко саду і вигравав на сопілці. Тарас побачив його і гукнув:

"А йди но сюди, хлопче! Я куплю в тебе оці дві пташки, що саме тепер перелітають з поля в сад."

Хлопець підійшов ближче.

"Дядьку", сказав з проханням в голосі, "прийміть назад ті гроші, що я їх узяв від вас."

"А чому", зацікавився Тарас.

"Я ловив пташок у неволю, а ви викупили їх на волю. Я сказав про це матері, і вони розповіли мені казку про Волю і Неволю. Тепер я вже знаю... Я більше не ловитиму пташат..."

Підняті брови дядька Тараса лагідно опустилися, а на лиці з'явилася добряча усмішка. Він підійшов до хлопця і м'яко поклав куру на його плече.

"І ми, сину, з тобою, і мільйони наших братів, є тими пташками, що їм вороги поскручували крила й держать у залізній клітці. Але ми не перестанемо тужити за сонцем і за вільними просторами. Ми будемо боротися за наше визволення сто, двісті, триста літ, аж поки його не осягнемо."

Від того часу Шевченко ще кілька разів зустрічав хлопчину, але ніколи не згадував йому про купівлю пташат, навіть тих, що літають у повітрі. Розумів, що хлопцеві це було б прикро. Замість того, щедро частував його бубликами і цукорками, а перед від'їздом на прощання подарував йому гарний капелюх.

ЖАЙВОРОНОК
/легенда/

Над Брусалимськими горами пригрівало сонце. Природа будилась до нового життя. Показувалась молода зелена травичка, а кущики покривались дрібними листочками.

Високо під небом летіло кілька маленьких, сірих пташок. Вони вертались до своєї далекої батьківщини, яку мусіли покидати осінню, бо земля покрилась грубою верствою снігу. Настала вже весна і їм треба вертати на рідні лани, щоб десь під чорноб брилою ріллі вистелити собі гніздечко та виховати маленькі діточки.

Втім побачили гурт людей. Вони щось важного робили на кам'яній гірці за мурами міста.

Один з пташків злетів ближче та побачив, що посеред товпи стоїть хрест, а на ньому Чоловік в терновому вінку на голові. Гострі кільці тернини вбилися глибоко в голову. На обличчі Чоловіка малювався великий біль. Живіше залилось маленьке серце пташки. Йому зробилось жаль Чоловіка. Хотілось би чимсь допомогти. Але як йому маленькому пташкові зняти з хреста дорослу людину? Зупинився над головою Розп'ятого та безрадно помахував крильцями, не знаючи що йому робити.

Втім побачив один відломаний колюх тернини, що глибоко вбився в голову Розп'ятого. Він, не думаючи довго - вхопив своїм невеликим дзьобочком цього колюха та з цілою силою своїх крил почав тягнути до гори. Потягнув раз і другий і закровавлений колюх залишився в його дзьобкові. Він скоро опустив його на землю. Та втім зустрів лагідний та вдячний погляд Розп'ятого.

Пташок піднявся вгору, щоби злучитись з своїми друзями. Він почувався щасливий, що зробив добре діло. Він захотів це щастя оказати перед своїми, відкрив дзьобок, а з нього поллялась вперше

струя прегарного та милого співу.

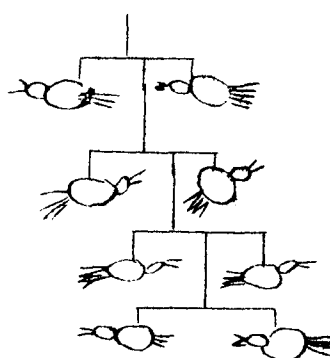
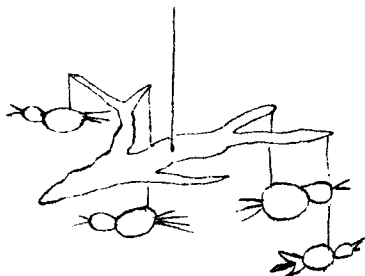
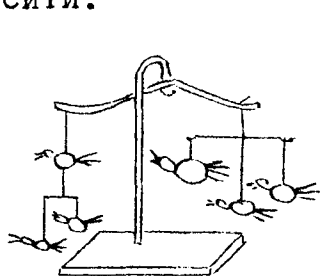
І співає ця пташина-жайворонок кожної весни високо під небесами над широкими ланами України. Та найкраще і найголосніше співає тоді, коли у Велику П'ятницю обходить процесія наоколо церкви з Плащаницею.

Влодко з Гаїв

Заувага: Новачки можуть читати на голос уривки з своєї книжки про пташку, яку прочитали. Також можуть розповісти всім зміст книжки чи щось подібне. Сестричка повинна тиждень чи два наперед заповісти, що будеться від новачок вимагати: чи рисунок пташки про яку є книжечка, чи якусь ручну роботу на тему книжки, або допис до хроніки чи стінної газетки.

Майстрування:

На папері намалювати жайворонки і витяти. Дротик потяти на різні довжини від три до шість інчів і шнурками чи нитками получити. До кінців попричіпати пташки щоб рівноважили /балансиували/. Також можна причіпати нитками пташки до патичка замість дротиків. Повісити.

Пісня: Пташка /слова: Богдан Лепкий

Івасик пташечку зловив,
Щасливий вбіг у хату:
- Який же гарний, ах, який,
Дивись, дивисяв тату!

А батько глянув у кулак,
Покивав головою:
- А що було бш якби так
Зробив хто із тобою?

Життя на волі для усіх
Над все дорожче, сину!
Івасик вибіг на норіг
І випустив пташину.

І ІВАСИК ПТАШЕЧКУ ЗЛОВИВ, ЩАСЛИВИЙ ВБІГ У ХАТУ:
- ЯКИЙ ЖЕ ГАРНИЙ, АХ, ЯКИЙ, ДИВИСЬ, ДИВИСЯВ ТАТУ!
А БАТЬКО ГЛЯНУВ У КУЛАК, ПОКИВАВ ГОЛОВОЮ:
- А ШО БУЛО БШ ЯКБИ ТАК ЗРОБИВ ХТО ІЗ ТОБОЮ?
ЖИТТЯ НА ВОЛІ ДЛЯ УСІХ
НАД ВСЕ ДОРОЖЧЕ, СИНУ!
ІВАСИК ВИБІГ НА НОРИГ
І ВИПУСТИВ ПТАШИНУ.

СХОДИНИ ч. 8

Тема: Сорока

Прикмети сороки:

голос: маа-маа-мааад! чег чег чег чег
 чорно-біла птиця з довгим хвостом
 живуть в лісах коло потоків і коло господарств /фาร์ม/ переважно
 бачимо їх в лісі в горах
 їдять мухи, миші, вужі, насіння і овочі
 дуже крикливі; збираються гуртами; наслідують людську мову;
 птахів цього рода знавці вивчили говорити по людськи.
 гніздо зроблене з патицьків а в середині виланене травом і болотом
 несуть п'ять до дев'ять яєць; яйця ясні з бронзовими крапками.

Розповідь:

СЕРДИТКА
 /Л. Гаєвська - Денис/

Малі діти вмють, часом, давати влучні і дотепні назви.

Отак і маленька Талочка назвала Мекпай Сердиткою, та так і називають її всі в родині, і знайомі, а навіть сторонні люди, коли дізнаються про цю назву.

Хочете знати, чому Талочка так назвала Мекпай? Е, то ціла історія! Я розкажу її вам, тільки сидіть тихенько й уважно слухайте...

Коли приїхала до Австралії Талочка, її братик - Павлусь, і мама і тато, то довело їм таки довгий час прожити в таборі. Тато й мама працювали в кухні, а Павлусь з Талочкою бігали, бавилися, пустували. Мама все наказувала, щоб не відходили від хати, щоб не йшли в поле. Там у будяках гадюки трапляються, та й поганих пауків багато було. Але ж і крілики жили в будяках. А Павлусеві так хотілось зловити маленького крілика...

Одного разу і взявся він умовляти Талочку, щоб пішла з ним по крілики. Талочка була чемна, слухняна дівчинка, пам'ятала мамину заборону, і не хотіла йти в поле. Та Павлусь чк почав, як почав промовляти:

-- Та ми далеко не підемо. Лише до того дерева. Зловимо крілика, принесемо до хати і будемо з ним гратися.

Глянула Талочка, -- дерево недалеко від бараків. Подумала, повагалася та й погодилася. Пішли вони.

Перейшли будяками, вийшли на галявину буля дерева. А тут такий гарний пісочок. І зараз же почули над собою сердиті пташині крики. Не встигли роздивитися гаразд, як якийсь великий птах, голосно кричучи, налетів на Павлуся і вдарив його крилами просто по носі.

Дітям зробилося смішно, весело. Вони думали, що птах хоче з ними гратися. Та де там! За хвилину птах знову підлетів і хотів вдарити Павлуся дзьобом. Павлусь махнув на нього рукою. Птах закричав ще голосніше. Надлетіло ще кілька таких самих птахів. Всі вони страшенно кричали й швидко літали над дітьми.

Талочка пробувала умовляти їх:

-- Не сваріться, не кричіть, -- казала вона, -- ми посидимо на пісочку і підемо домів.

Але птахи ще більше сердилися.

Перший птах все налітав, щоб вдарити Павлуся. Але Павлусь вже мав у руці патику, відмахувався ним.

Раптом птах налетів просто на Талочку. Зірвав їй з голівки шапочку, і поніс на дерево. Інші птахи й собі почали налітати ближче

дітей. Талочка заплакала і побігла через будякове поле до хати. Павлусь біг за нею і вимахував паличком, бо птахи з криком летіли за ними. Перший птах десь на дереві почепив Талочкину шапочку, а сам кинувся доганяти дітей. З розгону налетів на Павлуса і так смикнув його за шлейку від штанят, що й гузик обірвався.

Та діти вже добігали до хати. Вони тепер і собі кричали. З хат повиходили люди, і птахи не одважувались летіти далі. Вони кружляли на місці і все ще кричали -- сварилися.

Діти добігли просто до кухні, щоб розказати мамі про свою пригоду. Павлусь старший почав оповідати.

Мама сміялася: "Ех ги! Птахів злякалися!"

А Талочка: "Еге, то не були звичайні птахи, то -- Сердитки!"

У вечері сиділи всі біля хати, на травичці й обговорювали дитячу пригоду з птахами. Одна пані, зі сусіднього бараку сказала, що ті птахи називаються -- Мекпай. Вони подібні і до нашої ворони і до сороки. Мабуть це є австралійські сороки.

Талочка не погодилася:

--Ніякі вони ворони, і не сороки, і не мекпай...Шапочку мою забрав птах, та ще й Павлуса вдарив, і гудзика йому на штанятах одірвав. Він -- Сердитка!

То всі так і казали на Мекпай -- Сердитка. Пройшов якийсь час. Про цю пригоду забули.

Якось у неділю, -- Тато, Мама, Талочка і Павлусь, пішли на прохід. Переходили вони широкою стежкою поміж будяками. На стежці діти зауважили багато якихось кружечків з землі. Тато пояснив, що то дірки, в яких живуть великі пауки -- тарантули. А кружечки -- це кришечки -- дверцята.

Коли це з будяків виходить Мекпай, а за нею чатверо молодих, її діти. Вони вже великі, мало не такі самі, як мама. Але ще не вміють собі їжу добувати, а мама їх годує. Тільки ж вона не носала їм їжу до гнізда. А ото примусила їх злетіти на землю, та й водить поміж будяками.

Діти спинилися. Талочка злякано зашепотіла до Мама: "Це Сердитка! Вона зараз буде нас бити"...Тато заспокоїв її: "Ні, ні! Не бійся, дитинко. Тоді під деревом вона напала на вас, бо на дереві було її гніздечко. Вона боялася, щоб ви його не зруйнували. А зараз діти її вже великі. Ось постійно тихонько, побачимо, як вона їх годуватиме".

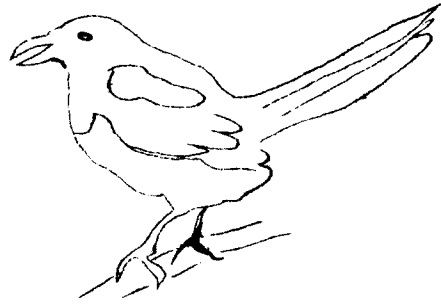
Сердитка підбігла до паучої дірки, дзьобом відхилила кришечку -- дверцята і витягла великого паука. Зараз же порвала його і діти вхопили -- кожен по шматочку. Поки діти їли одного паука -- Сердитка добувала з дірки другого. Часом, з-під будякового листа витягала якогось черв'яка.

Нарешті стомлена, сіла відпочивати. Але діти ще не наїлися. Вони стали півколом проти мами, і заходилися голосно кричати. Мусіла Сердитка знову братися до роботи, -- добувати дітям їжу. Але вона вже сердилася. Ходила по стежці і стукала носом в землю та кричала до дітей, щоб самі діставали пауків із дірок.

Тато сказав: "Не треба заважати мамі -- вчити своїх дітей!" і всі пішли далі. А Сердитка продовжувала ваяти своїх діточок. Досі вони вже, табуть, навчилися самі собі їжу добувати, і нищити шкідливих комах.

Майстрування:

На папір найпоти поштівки, витинки з газет, журналів, чи каталогів з музеїв, та знімки. З тих паперів зробити альбом.

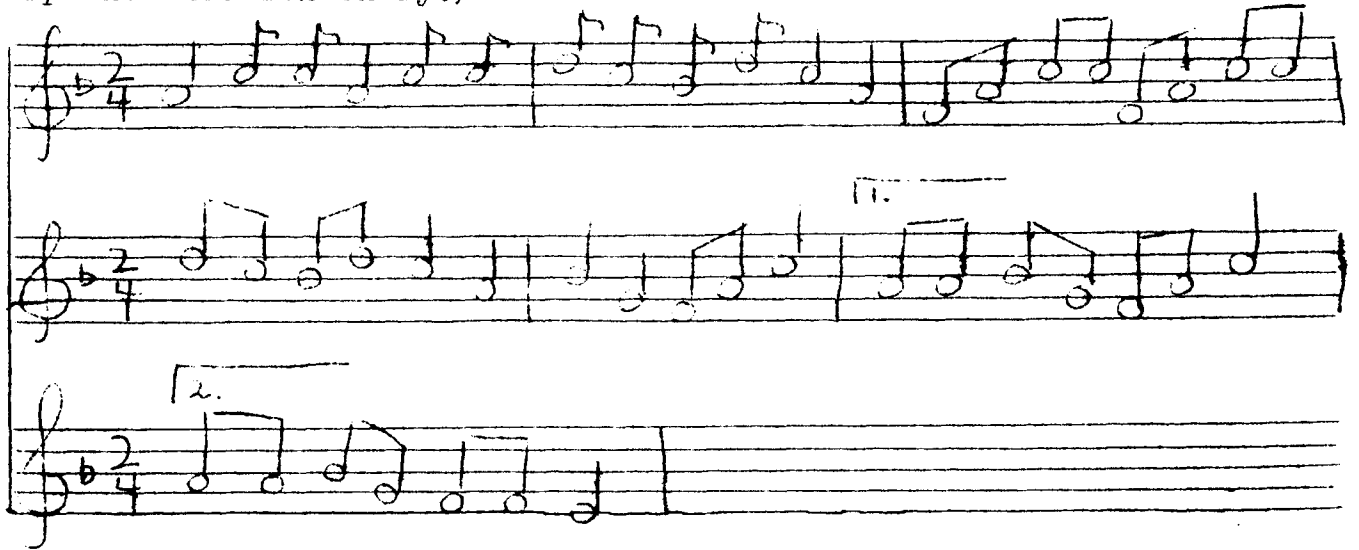

Сорока

Пісня:

Летіла сорока по зеленім гаю
 А за нею сорочата в зеленім ручаю
 Гей, гей, мало нас, а ти Олю йди до нас.

/Новачки стоять в крузі і одна новачка є в середині кола. Це сорока. Вона літає довкруги в середині кола, а всі співають. Коли прийдеться до ім'я сорока кличе когось з круга, щоб за нею літав і гра починається знову./

Гри:1. Повтори

Учасниці гри сідають близько одна одної в колі. Одна починає гру звертаючись до сусідки з правого боку і виконуючи якусь дію. Вона може доторкнути сусідки ухо, погладити по голові, полоскотати під бородою, чи щось подібного. Що перша учасниця гри зробить кожна мусить по черзі зробити це саме сусідці з правого боку. Нікому не вільно сміятися, усміхатися чи робити які небудь звуки. Хто зробить який небудь звук мусить дати фанта.

2. Бабці Кухня

Грачі сідають довкола кімнати. Провідник іде до кожного грача і питається, що він дає до бабчиної кухні. Два грачі не можуть давати то саме. до бабчиної кухні можна назбирати такі речі як пательню, холодильник, горнятко, лапку на мишку, ніжик, і т.д.

Провідник знову іде до кожного грача, але цим разом питається по одному питанні. Кожний грач мусить відповісти лише тою річчю, яку

він подарував до кухні. Наприклад, питання може бути: "Що ти їла на сніданок?", а відповідь: "пательню". Відповідач не сміє сміятися чи усміхатися, бо інакше мусить віддати фант.

3. Роги до гори!

Грачі сидять тримаючи руки на колінах чи на столі. Сестричка, або одна новачка тоді каже: "Фармер каже: роги до гори" і пальцями показує роги на голові. Всі грачі роблять так само. Тоді знов руки на долину. Провідник каже: "Фармер каже, корови роги до гори!" і всі знов показують роги. Це повторюється кожний раз провідник згадає звірину з рогами, як наприклад, олень, коза, баран. Але як він закличе "кіт, пес, кінь, чи іншу звірину без рог, всі руки мусять лежати на колінах чи на столі. Провідник що раз робить роги, щоб збаламутити грачів. Він повинен все робити скоро, щоб всіх збаламутити. Грачі, які зроблять помилку, виступають з гри.

Залежно від теми сходинок, гру можна примінити до футра звірів, пер чи крил пташок, хвостів звірів, і т.д.

4. Вода, Земля, Повітря, Вогонь.

Грачів поділити на дві групи. Посідати на крісла, одна група напроти другої. Кожна група має провідника. Провідник одної групи починає кидати зав'язану хустину чи інший предмет до одного з грачів в другій групі. В той сам час він кличе "вода" /або "земля", або "повітря" або "вогонь"/ і тоді починає числити до десяти. Якщо він закликав "вода" і грач, якому був кинений предмет не може назвати рибу, морську рослину, чи водну мушку за цей час /числення до десяти/ то група котра кидала предмет дістає одну точку. Якщо назве щось підходячого, то дістає одну точку для своєї групи. Група з найбільшим числом точок виграє. На заклик "земля" треба згадати якусь живу істоту що ходить по землі, чи рослину, що росте в землі. На заклик "повітря" треба згадати щось живе, що літає. Якщо провідник згадає "вогонь", грач мусить мовчати до числа десяти. Грачі не можуть повторити ті звірі чи рослини, які вже були згадані. Групи чергуються киданням предмету.

Новачки можуть собі пошити мішочки на горох чи фасолю. Такі зашиті фасолеві торбинки можна уживати як предмет до кидання в грах.

5. Котик і Песик

Грачі стають в коло. Грач ч. 1 подає два предмети, "котика" і "песика", але один в одну сторону а другий у другу. Подаючи "котика" до грача на ліво каже: "це є котик". Грач ч. 2 тримає "котика" і питається "що це?". Грач ч. 1 відповідає: "котик". Грач ч. 2 подає "котика" слудуючій особі кажучи: "це є котик". "Що це?" питає грач ч. 3. "Що це?" питає грач ч. 2 грача ч. 1. "Котик" відповідає ч. 1. "Котик" відповідає ч. 2 до ч. 3. Продовжувати гру аж доки "котик" не вернеться до ч. 1. Кожний раз питання передають до ч. 1 і відповідь також переходить від особи до особи аж доки не дійде до грача, який тримає "котика". Він не сміє подати "котика" слудуючому грачеві аж доки не одержить відповіді.

Коли грач ч. 1 подає "котика" на ліво, звертається до сусіда на право і подає йому "песика". Та сама процедура відбувається рівночасно з "песиком" до права як з "котиком" до ліва. Забава цікава коли один грач тримає обидва предмети.

6. Фасоля

Гравці сідають за столом. Перед кожною особою є тарілка з десятьма фасольками. Кожний гравець дістає дві зубочистки /тутпикс/. Ними він старається підносити по одній фасольці і складати на стіл. Пальцями, чи іншими засобами не вільно собі помагати.

Всі гравці починають гру тримаючи руки з зубочистками вгору. На знак починають змаг. Перший, хто положить на стіл п'ять фасольок кричить "фасоля" і гра стримується. Скільки фасольок хто має на столі дістає стільки пунктів. Грати це можна кілька разів і кожний собі додає пункти з усіх гор. Той, хто має найбільше пунктів, виграв. Сестричка слідкує чи всі підносять фасольку в повітря заки кладуть на стіл, бо зсувати фасольку з тарілки на стіл не вільно.

Також можна поділити новачки на пари і з одною рукою до заду, кожна новачка дістає одну зубочистку і зі своєю парою старається носити фасольки.

7. Подай Хустину

Гравці сидять або стоять в крузі. Один гравець стоїть по середині кола. Зв'язана хустина є подавана або кидана між гравцями в крузі. Та особа в середині старається зловити хустину або доторкнути гравця, який тримає хустину. Гравець котрого доторкнено тоді міняється місцем з особою в середині колеса.

8. Відгадай

Гравці сідають в круг. Одна особа стоїть по середині з зав'язаними очима. Тоді гравці міняють місця. Особа в середині підступає до одного гравця і доторкаючи голову, лице, і т.д. відгадує хто то є. Якщо відгадає, то сідає і хтось другий бере його місце в середині кола.

Попробуйте це грати вбираючи рукавиці на руки особи по середині.

9. Де Я?

Одна новачка вибирає місце в своїй уяві де хотіла б сховатися. Це місце може бути таке мале як збанок чи таке велике як шатро, але ця річ мусить бути в кімнаті де відбувається гра. Тоді новачки відгадують де вона сховалася - чи в жарівку, чи в капелюх, чи в чийсь кишеню. Питання відповідати можна тільки "та" або "ні".

10. Круглі

Гравці стають визначену віддаль від крісла, яке було положене на підлогу до гори ногами. Шнурковими, пластиківими, чи дротяними кружальцями пробувати завісити на ногу крісла. Можна пробувати чотири рази.

11. Наперсток

Грачі сідають в коло з одною особою по середині. Кожний учасник гри в крузі лівою рукою тримає правий зап'ясток сусіда на ліво. Один грач має наперсток чи інший малий предмет. Кожний грач по черзі кладе свою праву руку перше в праву руку сусіда на право, а тоді в праву руку сусіда на ліво. Всі повторяють ритмічно:

"Іде наперсток, не знає де сам.

Раз тут є він, а другий раз там".

Коли грач по середині думає, що він знає хто має наперсток, то підходить до нього і каже: "Моя сусідка загубила свій наперсток. Чи він у тебе може є?" Якщо він відгадає правильно, то міняються вони місцями. Якщо не відгадає, то тоді грач який мав мати наперсток відгадує хто має. Якщо відгадає, то та особа, яка мала наперсток іде до середини, якщо ні, то та що не відгадала іде до середини.

12. Як знаєш то сідай!

В кімнаті чи на визначенім терені сховати якийсь предмет. Нехай учасники гри шукають за ним. Всі, які знайдуть де цей предмет схований, його там лишать, спокійно перестають шукати і сідають. Нічого не вільно казати тим, що ще шукають. Ніхто не сміє сісти аж доки не знайде визначений предмет.

13.

На дворі чи в домівці визначити два терени. Одна новачка є ворона. Вона стоїть з мячем чи іншим предметом у руці на своїм терені. Решта новачок це воронята і стоять вони в другім терені. Тоді всі разом говорять:

Сорока, ворона, дітям кашу варила.

Тому дала бо маленький

Тому дала бо старенький

Тому дала воду носити

Тому дала їсти просити

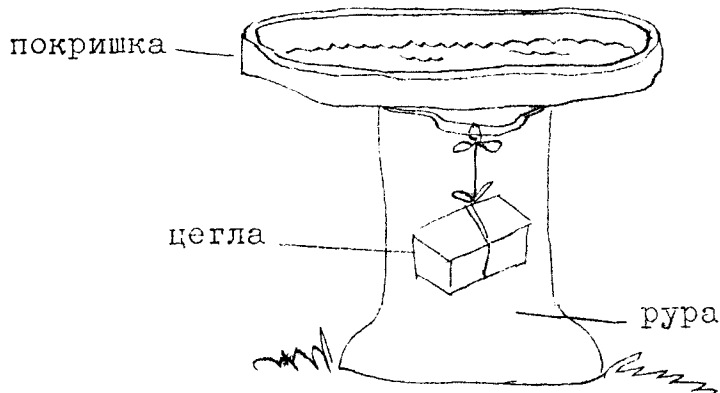
А тому нічого не дала і фур-р-р полетіла.

На кінцеві слова пробує вцілити предметом одну новачку з тих які є в терені воронят. Вцілена виступає з гри. Продовжувати, аж доки одна новачка не лишиться. Вона виграє.

§§ §§ §§ §§ §§ §§ §§

Купіль для пташок:

Матеріал: стара покрішка з смітника, цегла, шнур, рура.

РОЗВАГОВА СТОРІНКА

1. Де пташки будують свої гнізда:

Віднайдіть сховані слова: дерево, вода, земля, поле, дах, хатка, кущі.

А Д С З Ф Л Ь О
Щ Б Д Е Р Е В О Ш
И Ч М А Т П О Л Е
Б Л А В Э Ю Д А Х
Я В Х А Т К А Е К
М З А Ж Г У М Х І
Ц Р Н Т Н Щ Г П У
П С Г Ю Х І В Г Р

Слова можуть бути поземно, доземно, діагонально, в період і взад.

2. З чого пташки будують гнізда:

Віднайдіть слова: болото, мох, трава, волосся, листя, солома, патицки, пір'я, стяжка.

Ч В Щ А К Г И Щ Ф Х Т Н А
А О Г З П М Г К У П О Б Т
В Л Ж Н А С Л С П І Ж Ц И
Б О Л О Т О З Р Т Р Т П Ь
Ц С И Р И Л И С Т Я З С Ш
О Я А Ь Ч О С Э В Е Ж А П
Ч В Г Е К Т О Х Л Ф У К Б
А Ш І Ю И А П Р Х К І Ю А

3. Що пташки їдять?

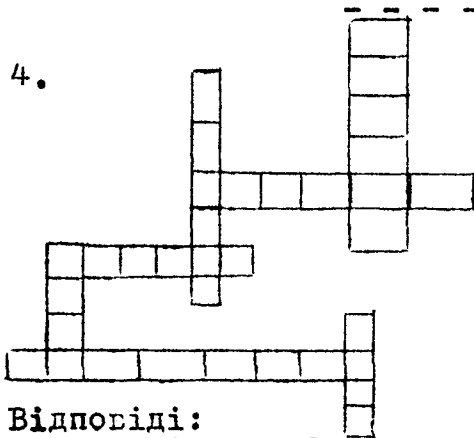
Розшифруй:

Л Б І Х
А Н І Н С Я Н
Ш К У А
Я О М С
И О Я Д Г
Щ О Т В
И Р К И Б
А И Б Ж К
У І Ж В
У М К И Ш

Відповіді:

Х Л І Б
Н А С І Н Н Я
К А Ш У
М Я С О
Я Г О Д И
Т О В Щ
Р И Б К И
Ж А Б К И
В У Ж І
М У Ш К И

4.

Відповіді:

1. ластівка 2. сова, сорока 3. бузьок 4. зозуля 5. пава
6. дягель

поземно:

1. має вуси на дзьобі, щоб ловити харч

2. здібна до людської мови

4. несе яйця в чужих гніздах

доземно:

2. бачить краще в ночі; в день спить

3. люди вірять, що вони приносять щастя

5. пишається хвостом

6. мушки висмоктує з дерев

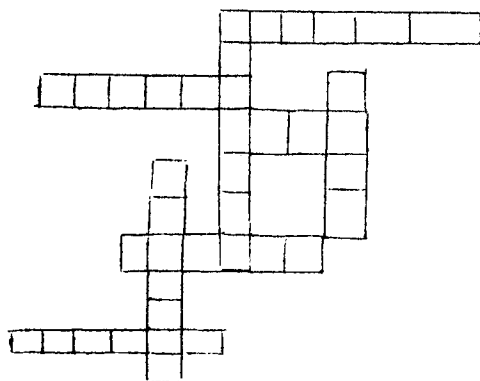
5. Відгадай чи горобець, зозуля, жайворонок, чи сорока.

1. Чорно-біла і має довгий хвіст.
2. Біжить по землі і рідко сидить на деревах.
3. Спів у нього як свист чи трил
4. Несе яйця в чужих гніздах
5. Їсть гусениці
6. Гніздиться на землі
7. наслідуює людські голоси
8. Тратить підшерку з жолудка, щоб викинути волосся з гусениць

Відповіді:

- сорока
- жайворонок
горобець
зозуля
зозуля
жайворонок
сорока
- зозуля

6. Дятель

Поземно:

1. дятель будує в дірах в дереві
2. скільки пазурів на ніжках
4. ~~несе~~ **несе** яйця ~~цієї~~ **цієї** ~~краски~~
6. ця ~~частина~~ **частина** тіла добре ~~прини-~~
~~має~~ **має** ~~стрисення~~ /шок/ при
здобуванні харчів
7. висмоктує ним харчі

Доземно:

1. де ~~ховас~~ **ховас** гніздо в дереві
3. що ~~борує~~ **борує** для знайдення харчів
5. чим ~~підтримується~~ **підтримується** при цій
роботі

Відповіді:

Поземно:	1. гніздо	6. голова	Доземно:	1. глибоко
	2. чотири	7. язиком		3. діри
	4. білі			5. хвостом

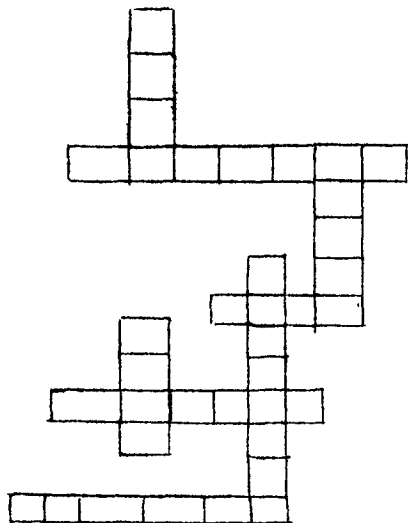
7. Бузьки

1. Гніздяться на високих УИДАХКЕН
2. Щороку повертаються до старих НЗІГД
3. АИРП бузьків тримаються разом.
4. Маленьких годують ще кілька тижнів по тім як навчаться ІТТАИЛ
5. Дорослі, білі бузьки мають ЕВЧІНОР дзьоби
6. Люди вірять, що білі бузьки приносять ЕБОДР ЯАТШС
7. В північній Америці є лише один ДРІ бузьків
8. Цей рід бузьків гніздиться уу високих деревах коло ААНБГ

Відповіді:

- БУДИНКАХ
ГНІЗД
ПАРИ
ЛІТАТИ
ЧЕРВОНІ
ДОБРЕ ШАСТЯ
РІД
БАГНА

8. Ластівка

ПОЗЕМНО:

2. в зимі відлітають на _____
5. для легшого ловлення муж має _____ на дзьобі
7. гніздо збудоване у формі _____
8. через слабі ніжки тяжко їм _____

ДОЗЕМНО:

1. ловлять мужи в _____
3. мають слабі _____
4. гніздяться _____
6. несуть _____ яйця

Відповіді:

- Поземно: 2. південь 5. вуси
7. фляшки 8. ходити
Доземно: 1. леті 3. ніжки
4. гуртками 6. білі

9. Додайте числа в кожному квадратику і суми скажуть вам порядкове число букви в українській азбуці.

початок

	5 + 9	3 x 8	
кінець	які пташки: "Відлітають сірим шнуром у вирій"?		25 - 3
13 + 20			1 x 1
4 x 4			
	3 + 4	30 - 27	

Відповідь:
"ЖУРАВЕЛЬ"

§ § § § § § § § § § § § § § §

ДОДАТКОВІ МАТЕРІЯЛИ

ГОРОБЕЦЬ.

Сів горобчик, задумався, що йому робити, як йому зиму цю довгу й люту пережити.

Та поглянув на село він і став цвірінчати:

- От в стодолі знайду збіжжя, в стрісі буду спати. Не журімся, браття милі, всі села тримаймося, і хоч як мороз потисне, свого не зрікаймося.

Послухала цієї мови горобців громада. Цілим хором притакнула весела і рада:

- Не підемо на чужину, хоч там і тепліше, бо де добре в світі - добре, а дома найліпше. Ми, хоч бідні і простенькі, добре серце маєм, в цьому краю народилися, тут і повмираєм.

ЯК ГОРОБЧИКИ ВЕСНУ ВИГЛЯДАЛИ

Сірі, пухнаті горобчики дуже бідували цієї зими. Холодні вітри, гострі морози, сніг і стужа добре надокучили маленьким пташечкам. Вони так чекали весни, так виглядали теплового сонечка, погідних, ясних днів. Кожного ранку маленькі горобчики збиралися на подвір'я і радили.

- З котрої сторони прилине до нас весна? - питали одні.

- Може б полетіти їй назустріч, - радили другі. Та були і такі, що витративши всю надію казали:

- Віддай того року не діждати нам весни. Вона полетіла в інші сторони.

Іноді горобчики покидали громадою подвір'я і вилітали в поближкий гайок. Там зима царила скрізь і всюди. Дерев стояли білі, мов снігові баби.

Потічок спав під твердим, льодовим покривалом, звірки поховалися в затишні криївки.

В такі холодні, непривітні дні, горобчики, не діждавшись весни, верталися до своїх гніздечок з нічим.

Але одного ранку чекала на пташенят радісна несподіванка. На синє, синє, чисте небо виплигло ясне і тепле сонце. Маленькими струмочками почала спливати дорогою вода, скапували великими каплями гілки, ворухився потічок.

Горобчики прокинулися і щасливі, заспівали в один голос радісну пісню. - Весна, весна, весна, защебетали веселим хором і полетіли громадою високо, високо, аж під хмари, подякувати Творцеві за Його ласку.

Іванна Савицька

БУЗЬКИ

Бузько, бузьок, лелека або черногуз, як то їх часто називають, це незвичайно статочна, повна поваги птиця. Має довгі червоні ноги, білочорний "жупан" і довгий червоний дзьоб.

Кожний газда на Україні радо вітає бузьків, коли вони загніздяться в нього на хаті. І не один добре намучиться, двигавши на стріху старе колесо з воза, щоби тільки бузькові було вигідніше будувати гніздо. А не дай Боже кривду зробити бузькові! - "Вогонь принесе, стріха спалажне і біда буде!" - так вірили наші селяни.

Надокучить бузькові в гнізді - злітає на подвір'я і ходить поважно поміж курми і гусьми. До індики не зближається, мовляв з дурними краще не починати.

- "Кле, кле, кле" - задре дзьоб і клекоче.

Тішиться господиня. Вийде надвір, кине хліба, зерна... Поважним ходом зблизиться бузько, постукає дзьобом зерна, проковтне дещо хліба. При нагоді роздасть кілька штуханців эле вихованим півням, а потім знова повертає в гніздо.

Бузько, на зміну з бужчихою, висиджує яйця. Вільна від сидження птиця відлітає за село на річку порослу очеретом. Горе тоді жабам - небогам! Наловить їх бузько, наковтається досхочу і в гніздо вертається і тепле місце займає.

Як прийдуть на світ молоді - що то вже за радість! Бузьки клекочуть безустанку. "Кле, кле, кле" - несеться по цілому селі. Нераз як четверо бузенят в гнізді. Всіх їх важко вигодувати. Та одного дня останеться лиш двоє, бо інші випадуть з тісного гнізда, скотяться по стрісі надолину.

Звичайно на одно село припадає один гурт бузьків - декілька родин. Коли молоді підростуть і родичам є щораз тяжче оборонити їх перед яструбами - наступає збірна оборона. Бузьки порозуміваються між собою клекотом, який далеко чути. В часі кормлення самець кружляє високо над гніздом, а самиця летить за поживою.

Оповідать селяни, що в часі пожеги бузьки переносять молодих на безпечне місце. Коли ж селянин відбудує спалену хату - бузьки вертаються на старе місце знова.

Бузьки мають високорозвинений змисл напругу, добре відчують небезпеку і перешкоди, добре орієнтуються в терені і вміло розшукують підхожі їм місця /мокляки, річки, стави/. Кажуть люди, що бузько ніколи не стелить гнізда на хаті нечесного чоловіка.

Коли ж покінчатся жнива й холодна роса ранками іскриться, якась туга налягає селянинові на душу. Сумують тоді й бузьки. Можна бачити їх, як стоять непорушно на одній нозі, занхавши під крило довгий дзьоб. Аж одного ранку "на Спаса" / :-го серпня/ стріхи пустіють і бузьки відлітають в теплі краї.

Бузьки є добре зорганізовані. Перед відлетом у теплі краї збираються у великі громади на озерами чи багнами. Нераз і кілька тисяч їх збереться в тому самому місці. Їхній клетіт є дуже гомосний. Здається, що "радить" і "обговорюють" свою далеку дорогу. Посеред цієї громади легко можна замітити провідників, що немов раду радять, накази дають. Безпосередньо перед відлетом вбивають старих, хворих, нездібних до далекого лету. А потім відлітають трикутними ключами. Летять нераз і три тисячі миль в теплі краї, де зимою легко прожитися. - Весною вертаються назад, на ті самі стріхи, до тих самих сіл.

БУЗЬКО.

Як Господь Бог створив світ то покликав усі звірята до себе й наказав їм, щоб Йому служили.

До бузька сказав:

- Дав я тобі сильні крила, могутній лет. Візьми оцей мішок і занеси його повітрям ген-ген через гори, ліси й моря аж до великої пропасти, яку на кінці побачиш. Там кинеш цей мішок і назад до мене вернешся. А ще тобі наказую: хоч як тебе кортіло б цей мішок розв'язати, не роби цього. Пам'ятай, не роби, бо з цього вийшло б велике нещастя для світу!

Вхопив бузько мішок сильним дзьобом, знявся високо під хмари й летить. Перелетів одне, друге море, - одні, другі, треті гори, минує ліси й полонини, а тієї пропасти як не видно, так не видно.

Втомився бідолашний бузько, хоч, правда, мішок йому ні трохи не заважив, бо був наче перце легкий, а то з Господнього наказу. Тільки страшна цікавість мучила його: пощо він цей мішок несе й пощо має його в пропасть кинути?

От він собі міркує:

- Спускаюся на землю й відпочину трохи.

Так і зробив. Поклав мішок на землю, а ноги на ногу переступає, відпочиває, та раз-у-раз вкоса на мішок поглядає.

- Що таке може там бути?

Видно, щось живе, бо мішок ворухиться, трясеться, корчиться, на всі боки. Ей, якби так зробити хоч малесеньку дірочку та й заглянути до середини!

Не можна, Господній наказ не дозволяє!

Ухопив бузько мішок і злетів в гору. Але, дивно, не відпочав ще доволі, бо мішок видався йому, тяжчий та й цікавість щораз більше дошкулювала.

— Заглянути, чи не заглянути? — міркує.

Був наказ не розв'язувати мішка, та не було заборони, щоб дірки не зробити. Адже в цьому не буде нічого злого. Так щось йому до вуха шепче.

— Поглянь, поглянь!

І не видержав бузько. Спустився на землю і дзьобом підважив вузол шнурка.

Лише це вчинив, шнурок відскочив, а з мішка почали сипатися змії, вужі, жаби, ящірки і всяка погань, що повзає по землі.

Добулося все те з мішка та й стало втікати на всі боки. Бузьчище гонить за ним; хапає одно, хапає друге, до міха кидає, але гаддя виковзується йому з дзьоба; що зловить одне, то друге вже втекло.

І так розповзлася погань на чотири сторони світу, поховалась по норах, під камінням, у скельних щілинах.

Страх перед Господнім гнівом, перший страх у житті, напав бідного бузька. Стоїть він на своїх довгих ногах, мов у землю вкопаний. Аж ось чує він голос:

— Як сповнив ти мій наказ?

Почервонів зі сорому бузько, довгий дзьоб і високі ноги стали, як кров червоні.

Та по хвилі очуняв трохи та й став виправдуватися: то мішок був надто тяжкий, то гаддя вертілося, і це, і те, а один викрут більше брехливий від другого.

Слухав його Господь спокійно, а потім промовив:

— Не сповнив ти мого наказу, та ще крім цього, виправдуючися, збрехав. За злим вчинком наступає кара. Отже літай і шукай до кінця світу того гаддя, яке ти розпустив по світі. Воно буде твоєю поживою. А що ти голосу, який я тобі дав, ужив на викрути й неправду, тому відбираю тобі голос. І по всі часи будеш ти на собі носити тавро сорому.

Народна легенда.

Дідусь Цуприк

ЛАСТІВКИ

Я проживав на оселі "Україна" біля Монтреалу у Канаді. Зі мною був собака-вовчур та два коти. Їх віддали мені знайомі під опіку і вони провели зо мною зиму. Ходили завжди зо мною до лісу і там коти старалися нападати на собаку, однак він зносив це терпеливо, бо так його навчили.

Я ходив з собакою та котами над озеро і слідкував, як воно розмерзало, бо саме була весна. Вже оживало й розливалось: риби гралися в озері, жаби перемандрували з лісу над воду, прилетіли дикі качки та гуси.

Під кінець травня прилетіли з теплих країн і ластівки. Вони рік-річно будували собі гнізда під дахом великої білої хати, найкращої на оселі. І цього року почали вони будувати гнізда. Дві пари ластівок зліпили собі гніздечка з переду хати, а одна над входом до кухні. І все було б в порядку, якби не приїхали літники. Вони замешкали в білій хаті. Коли вони побачили ластівок, збурили всі три гнізда дрючками та держаками мітел.

Та як знаєте, — ластівки вперті. Вони зараз знов почали будувати гнізда в тому самому місці. Та мешканці білої хати були не менше вперті. Вони знищили всі три гнізда вразе.

Після цього дві пари ластівок відлетіли і більше вже не повернулися. Та третя пара, що мала гніздо над входом до кухні, почала знов будувати. Мені стало їх жаль і я прибив дощечку під гніздом, так, що його вже не можна було знищити. Ластівки побудували гніздечко і самичка сиділа рада в ньому, а самчик присів на краю даху і щебетав.

Одначе, коли я вийшов з хати кілька днів пізніше, побачив, що ластівка впала з гнізда та лежала мертва на ганку. Її друг літав кругом неї та щебетав жалібно. Я підняв ластівку, оглянув її докладно і побачив, що ціле її тіло проїли дрібненькі хробачки. Вони їй спричинили її смерть. Я закопав ластівку в землю, а опісля довелося мені самому знищити і гніздо та вимити місце, де воно було, водою з порошком до прання: ціле гніздо аж кишило від таких самих хробачків і не жити було в ньому пташкам. Самчик літав весь час біля мене і відлетів аж тоді, коли я закопав його подругу.

Та вже третього дня після цього він повернувся з іншою ластівкою. Вона спершу дуже налякалася, коли побачила котів на ганку. Але її друг почав літати низько над самими котячими головами, неначе хотів їй сказати:

— Поглянь, вони нам лиха не роблять, а цей чоловік навіть помагав мені розбудовуватися!

Ластівка послухала цієї намови і вони залишилися. Почали знов будувати гніздечко, на цьому самому місці. Було вже і так пізно і в ластівок, які мали гнізда на інших хатах, вже були й ластів'ята. А самчик знов сидів на краю даху та приспівував.

Я журився їх долею, бо за моїми обчисленнями їм вже не стане часу викормити ластів'ят до перших морозів. Було вже пізно: всі літники виїхали і на оселі остався лиш я з собакою, котами і двома ластівками.

Аж одного дня я завважив, що в гнізді знайшлися ластів'ята. Батьки кормили їх мухами, яких приносили в дзвобиках. Одначе з дня на день ставало щораз холодніше і ранками бували вже приморозки. В білій хаті було чимало мух. Я їх не виганяв, а навпаки, залишав їм на столі молоко й цукор.

Аж одного дня потиснув справжній "дід мороз" та скував льодом озеро, що над ним ловили мої ластівки комашок для дітей. Прийшов мороз — і мух не стало.

Тоді я відчинив двері кухні та так залишив їх на цілий день. Ластівки зразу помітили, що там є мухи. Спершу несміливо, а згодом щораз відважніше почали вони залітати в кухню, ловити мухи та заносити своїм дітям.

Так пройшло кілька днів. Молоді ластівки, а було їх три, поросли пір'ям та повилітали з гнізда. Ще один день залітали вони разом із батьками до кухні, щоб пожитися мухами. Коли я встав другого дня та вийшов із хати, побачив, що вони готовилися до відлету. Всі п'ятеро облетіли хату, неначе хотіли попрощатися із нею, та відлетіли на полудне. Я побажав їм щасливої дороги, бо знав, що за день вони будуть вже в околицях, де нема морозу, і щасливо долетять у теплі країни.

КАЗКА ПРО СЛІПЕНЬКЕ ЛАСТІВ'ЯТКО

У затишному гнізді доглядала ластівка своїх діток. Вони були здорові та веселі й радісно зустрічали її, коли верталася до малят з повним дзьобиком поживи. Одно лише маленьке ластів'я сиділо сумне, похнюпивши голівку.

— Що тобі? — питала ніжно матінка, голубила та пестила його більше від всіх дітей. І одного дня вийшла на яв страшна правда. Інші ластів'ята раділи вголос красою квітучого саду, а бідне пташеня пролебеділо:

— Я нічого не бачу.

Тоді ластівка зрозуміла, що дитя в неї сліпеньке. З того часу бідна мати доглядала його і пильнувала більше ніж всіх, виспівуючи красу весни, велич теплого, промінного сонця, запах чудових квітів, приховуючи в своєму серці великий біль і бажання допомогти нещасній дитині.

Де вже вона не літала за порадою, як не побивалася, все дарма. Нівідки ліку добути для її незрячої дитини.

І залетів раз у ті сторони славний на весь край лікар-пугач. З усіх усюдів злітали до нього пташечки. В невеликій пугачевій лікарні лікували горобчики свої побиті в бійках крила. Жайворонки вигрівав у ліжечку необачно простуджене горло. Ворона постогнувала від переситу. Робив теж пугач важливі, складні операції, коли заходила для того конечна потреба.

І привела ластівка до пугачевої лікарні своє сліпе дитя.

— Поможи йому, добрий лікарю, — залобеділа, — воно найнещасливіше з усіх хворих, воно не бачить світу.

Пугач думав, думав, щось там читав у грубих книгах, а далі сказав:

— Добре, поспробую. В теперішні часи таке каліцтво можливо вилікувати, але мусить хтось подарувати своє здорове око твоїй сліпій дитині.

Тоді мати-ластівка без вагання пожертвувала своє очко.

У маленькій, але чистій пугачевій лікарні, на м'якенькій подушечці лежить ластів'я. Біля нього мати-ластівка, доглядає і співає, коли лише й розказує чудові казки. Крізь чисте віконечко заглядає в кімнату сонце. По синьому небі плывуть хмарки, одна, друга, третя, та сонечко все вище їх, світить і гріє.

— Мамо, яке щастя, я це все бачу!

Ластів'я ніжно тулить голівку до оксамитного пір'ячка, під яким золотим молоточком б'ється материне серце

ЗОЗУЛЯ
/Лідія Персидська/

Уже зрання в маленької пташки-мухоловки почали вилуплюватися пташенятка.

Ну й манюсінькі! Ледве більші за квасолинку. Спочатку появилось одне. Мухоловка вийняла обережно з-під новонародженого шкарлупу і викинула її з гнізда. Воно не всилі було навіть підняти голову і відразу ж заснуло.

За ним з'явилося друге, точісінько таке, як і перше, за другим — третє і, нарешті, вилупилось четверте.

Викидаючи порожню шкаралупу, мухоловка раптом побачила ще одне

яєчко - п'яте. Воно було трохи більше за інші, але такого самого кольору.

Мухоловка сіла на гніздо й почала чекати. Просиділа так цілий день, але яйце нерухомо лежало на місці. Так минув ще день і ще.

Надворі падав дощ, мухоловка якомога шпше розгортала крила, прикривала ними дітей. Через шум дощу вона не чула, як тріснуло яйце. Вона відчула тільки, як під нею заворушилося й почало її штовхати якесь живе створіння. Вона підвелась і обмацала дзьобом пташеня. Яке гарне й велике!...

Але новонароджений птах зовсім не був такий вродливий, як їй здавалось. У нього була широка спина з задиною, зовсім голий, без усякого пуху череп і сліпі, опуклі очі.

Який виродок! Недарма діти мухоловки відразу побачили в ньому свого ворога й переликано притулились одне до одного. Було чого злякатись!

Дощ перестав падати, і мати-мухоловка полетіла за поживою.

Новонароджений, здавалось, того тільки й чекав. Він високо підняв велику голову на слабенькій шиї і простягнув уперед голі крила. Намацавши крайне пташеня, він почав штовхати його крилами.

Це було найменше і найслабше пташенятко. Воно довірливо вилізло на широку спину "виродка" і сіло.

У ту ж саму мить "виродок" піднявся на ноги, намацав дзьобом край гнізда і викинув пташенятко на землю.

Мати-мухоловка не помітила зникнення малятка. Вона не встигла ще сісти на гніздо, як уже побачила великий дзьоб "виродка". Він далі за всіх витягнув тонку шию, просичи поживи. Мухоловка тицьнула йому в рот комаху й полетіла за новою поживою.

Сліпий "виродок" знову став на ноги і почав мацати навколо себе голими крилами. Він знайшов друге пташенятко і викинув його так само, як і перше.

У гнізді стало тепер просторо. Двоє пташенят, що залишилися, із страхом стежили за кожним рухом страшного сусіда.

А він тим часом витягнув свої крила, намацуючи чергове пташеня.

Тепер залишився тільки первісток, найсильніше і найбільше пташеня. Він сів на край гнізда й войовниче настовбурчив пір'ячко.

Мухоловка знову прилетіла з повним дзьобом поживи. Але даремно її первісток широко відкривав дзьоба й жалісно просив їжі. Вона наче не помічала його.

Коли мухоловка відлетіла, "виродок" відразу ж підвівся на ноги й наблизився до краю гнізда. Це було вже справжнє страховище - голе, сліпе й погане.

Пташеня помітило наближення ворога і відсунулось якнайдалі. Але сліпе страховище несподівано опустило своє крило просто на нього і ледве не виштовхнуло з гнізда. Пташеня захиталося, але затримало рівновагу і відсунулось в протилежний бік.

Найгірше було те, що мати ні разу не підкріпила його, і воно з голоду охляло. Тож без усякої боротьби страховище викинуло його з гнізда так, як і його братів.

І диво! - із страшного, обридливого створіння "виродок" відразу перетворився в звичайне, безпомічне пташенятко. Воно тоненько пищало, точнісінько так, як пищали пташенятка мухоловки, відкривало безпомічно дзьоба й жалісно просило їжі.

Мухоловка увесь день без відпочинку годувала "виродка" і все ж таки не могла досита нагодувати: він без кінця пищав і відкривав свого ненаситного дзьоба.

Чудне пташеня зростало надзвичайно швидко. Його крила вже не вмещалися у гнізді, голова звисувалась через край, і маленька мати вночі даремно намагалася прикрити його своїми крильцями.

Небаром це вже було здоровезна сіра птиця з довгим хвостом і жовтими очима. Вона поохлюпала й неспокійно оглядалася навколо і пищала тоненьким голосом.

Пожили, що їй приносила мухоловка, було вже їй замало.

Одного разу "виродкові" вдалося самому скопити велику гусеницю. З того часу він сам почав шукати для себе їжу: волохатих гусениць, які лазили по деревах і нищили листя. Інші пташки цих гусениць не зачіпали, боячись їх колючих волосків..

"Виродок" перестав пищати тоненьким голосом, перестав роззявляти дзьоба, домагаючись поживи від мухоловки.

І коли вона прилітала до нього з повним дзьобом корму, байдуже відвертався й перелітав на друге дерево.

Одного ранку він відлетів геть.

І ремно мухоловка кликала його, даремно шукала в лісі й жалібно пищала. Він більше не повернувся.

Це ж бо було не дитятко мухоловки, а був підкидьок, дитина лісу, сіра зозуля.

ПРИГОДА З ГОЛУБИ.

Людена Цегельська,

Данко й Павлунь верталися зі школи, але не пішли просто додому. По дорозі повернули в малу бічну вуличку, де стояло кілька старих цегляних домі. Доми мали бути розібрані, тут уже ніхто не жив, тільки гніздилися голуби. Хлопчики дуже любили дивитися на голубів.

Старший Данко більше знав про життя та звички цих птахів.

— Знаєш, Павлуню, коли я влітку був на фермі, я добре пізнав, як живуть голуби. Дивись, там, на третьому поверсі, на цьому крайньому напівзруйнованому вікні, видно пару голубів. Це голуб і голубка.

— Яка гарна пара! — захоплювався Павлунь. — Які вони милі! Моя бабуня завжди називає голуба "сивим", а голубку — "сизю". І таку гарну пісеньку про голуба співає, як то стрілець

"Голуба забив, голубку зловив,

Сипав пшениці, ставив водиці.

— "Ой, чом не їси? Ой, чом ти не п'єш,

Лиш у діброву плакати летиш?"

— "Як же ж я маю тут їсти й пити?

Світ такий милий — нема з ким жити!..."

— Так, — сказав Данко, — голуби живуть парами дуже дружньо. А коли часом буває, що одне з пари згине, то друге банує, тужить, не хоче їсти, а нерідко й гине з великого жалю.

— Ах, Данку! — здіхнув Павлунь. — Як би я хотів мати пару голубів, чи бодай таку голубку! Я б їй пригортав, гладив пір'ячко, цілував у дзьобок...

— То ти так дуже хочеш мати голубку? — сказав Данко. — Я тобі можу її дати — хоча б і зараз!

— Як? Звідкіля? — здивувався Павлунь. — Та де ж ти візьмеш?

— Не віриш? — аж крикнув почервонілий Данко. — А я тобі даю слово честі, що за хвилину будеш мати її в руках.

Ще Павлунь не отямився від здивування, як Данко кинув книжки і зник за дверима опустілого дому. Він побіг дряхливими сходами

вгору. Павлунь злякався й почав кричати:

- Ні, ні, Данку! Вернись! Я не хочу ніяких голубів! Я боюсь за тебе! Вернись!

Бігав кругом, мало не плакав, але боявся здоганяти Данка.

Тим часом Данко вибіг на третій поверх і підійшов до напівзруйнованого вікна. При його появі голуб кудись полетів, а голубка залишилась сидіти непорушно на гнізді недалеко, у заглибині. Данко хильцем підкрадався до неї, простягнувши руки. Забув, що має діло з швидкою птахом, а не з будь-яким котеням. Раптом голубка злопотила крильми і - ффрр! - полетіла повз Данка у вікно.

Данко кинувся за нею з простягнутими руками. Розгарячившись погоней, забув на мить, де він, і несподівано впав на лутку вікна. Горішньою частиною тіла завис над вулицею, а ногами ледве встиг за-триматися, щоб не впасти вниз коміть-головою.

Вже побачив смерть перед собою і розпачливо закричав:

- Рятуйте! люди, на поміч!

Та довкруги не було живої душі. Лиш Павлунь, побачивши, що сталося, переміг страх і кинувся Данкові на рятунок. Йому з труднощами вдалось простягнути Данкові руку й поволі втягнути його до кімнати. Але й це не допомогло б, і Данко таки був би забився, коли б не Божа ласка: розстрібнутий плащик якимсь чудом зачепився за гачок у стіні.

Тремтячи всім тілом по страшній пригоді та ковтаючи сльози, обидва хлопчики пішли додому.

- Данку, Данку! - по хвилині промовив Павлунь з жалем. - Чому ти це зробив? Ти міг забитися на смерть, а я міг згинути з жалю за тобою. А що твої й мої батьки пережили б!

- Я мусів це зробити! - відповів Данко. - Я дав тобі слово честі. А мій татко каже, що слова треба додержати, хоча б і не знати, як важко було!

Але Павлунь настоював, що все це було непотрібне, і обидва хлопчики посперечались.

Удома Данко признався батькам у всьому. Батьки дуже зажурились. Татко сказав сумно:

- Відтепер будемо приводити нашого великого сина за ручку зі школи.

- Ах, ні, татку, ні! Це був би для мене стид! Прошу, не робить цього!

Коли Данко обмився з бруду й куряви, а його подряпані коліна заліплено плистрами і зашито роздертий плащик, татко сказав:

- Тепер ходім, я хочу бачити той дім!

І вони пішли. Татко мовчки подивився на опустілий дім і промовив:

- Ні, ти ніяк не міг додержати слова! І не додержав, не зловив голубки. Ти повівся легкодушно. Слово честі - поважна річ. Розутлий хлопець не дає слова на пусте, от так собі на вітер. На майбутнє запам'ятай: поки що скажеш чи зробиш, подумай!

- Ах, татку, я так люблю Павлуня, що не лише голубку, але навіть орла рад би для нього дістати.

- Коли так, - сказав тато по надумі, - то хіба я дістану пару голубів і приміщу їх на піддашші над гаражем. Ви обидва з Павлунем будете їх доглядати. Добре?

Підстрибуючи на радіошах, побіг Данко сповістити Павлуня про радісну новину.

КАНАДІЙСЬКА КАЧКА

Недавно десятилітня дівчинка, Сузен, прийшла до своєї школи в Торонті, міцно держачи рюкзак коробку від взуття. В тій коробці була качка вкрита чудовим синьо-зеленим пір'ям, а довкола шиї мала перстеняк яснішого пір'я. Це брат Сузени знайшов ту качку на березі озера і без труду зловив її, тому що вона не могла літати. Він пояснив сестрі, що певно якийсь корабель, пропливаючи озером Онтаріо, залишив на воді п'ятно оливи, яка й покрила пір'я на каччиних крилах.

Сузен знала, що її вчителька завжди була вдоволенна, коли учні приносили їй звірятка, квіти й листя для вивчення природи, і тепер вона сподівалася, що вчителька знатиме, як усунути оливу з каччиних крил, аби вона могла знову літати. "Дуже прошу допомогти їй", просила Сузен, подаючи свою коробку.

Коли учні закінчили свої ранішні завдання, вчителька післала одного хлопця по велику посудину з теплою водою, а другого по мило й рушники і розпочала працю. Діти з ентузіазмом кинулися допомагати, але вона попередила їх, що вони мусять zachовуватися тихо, щоб не злякати качки. Качка якнайтерпеливіше переносила натирання милом і сполукування водою, коли вчителька намагалася в той спосіб очистити і розділити пір'я на її крилах.

"Я не вірю, що нам це вдасться зробити", вкінці сказала вона. "Покищо не видно ніякого доброго вислідку. Джані, побіжи нагору і попроси секретарку потелефонувати до музею або до ветеринаря і розпитати, що ми повинні зробити". Джані побіг.

Секретарка прийшла за хвилину разом з Джані і сказала: "Перша особа, до якої я подзвонила, радила вжити етеру, тоді я подзвонила до іншої і вона радила вжити газоліни, але я вважаю, що ні одне ні друге не надасться до вжитку в шкільній кімнаті. Вкінці я поговорила з ветеринаром, який поручив дезинфекційний засіб, після нього зелене мило, а тоді кукурудзяну муку для просушення пір'я.

"Тоді ми попробуємо цього", вирішила вчителька і попросила Білі побігти через дорозу до свого дому і принести потрібні речі.

"Ветеринар сказав, що дуже важливо в цілковито висушити пір'я, щоб природний товщ міг повернутися до каччиних крил. Якщо вона пробуватиме літати заскоро, то впаде", говорила секретарка.

"Ми пробуватимемо дотримувати цього", обіцяла вчителька, приготувавшись до застосування нових засобів, які вже їй принесли.

Спершу вони вжили дезинфекційного середника, потім обмили качку зеленим милом, а вкінці розпростерли паперові рушники на столі і посипали її кукурудзяною мукою.

Щоб не дати качці можливості пробувати літати заскоро, її примістили на віконній рамі до кінця науки, де вона вдоволено підсакувала, гріючись на сонці.

Після навчання вчителька знову примістила качку в коробці і віддала Сузені, яка повинна була занести її над беріг озера, звідки вона може полетіти і приєднатися до гурту своїх качачих приятелів.

"Я люблю тебе", шепотіла Сузен, з сяючими очима, ще раз охоплюючи руками взуттєву коробку, в якій була приміщена канадійська качка. На березі озера щаслива качка затріпотіла крилами, а потім піднялася і полетіла в синю далечінь.

"Канадійська Сцена"

ВОРОНЯ

О! Як добре жити біля парку. Мартуся і Ігор раді, раді. Вони з батьками покинули душне середмістя, купили ось тут маленьку хатку і живуть серед зелені та квітів.

Одного гарного осіннього пополудня, коли Мартуся напекла вже доволі піскових бабочок, щось знечез'я заворушилось в кушах. Ігор обережно підступив ближче і закричав:

- Пташка, пташка, ходіть, дивіться.

- Це маленьке вороня, - сказав батько, - у нього зломана ніжка і воно не може ходити.

Вороня справді не стрибало, а повзло по траві, підпираючися здоровою ніжкою. Діти припали до хворої пташки й стали її жалувати. Мартуся накришила білого хліба й кидала його в розкритий дзюбик. Вороня ковтало поживу швидко й просило ще й ще. Бідне маленьке сотворіння. Загублене чи покинуте?

До вечора стара ворона не прилетіла до своєї хворої дитини і батько дозволив взяти воронятко до хати.

Діти страшенно втішилися. Ще того самого вечора Ігор поклав пташеня у свою шапку і повіз до вуйка Богдана. А вуйко Богдан, ветеринарний лікар. Щось там таке придумував, поклав зломану ніжку поміж тонюсенкі дощечки, намазував ліками і велів доглядати вороня і годувати.

З того вечора все вдома змінилось. Ціле хатне життя крутилося довкруги хворої пташки. Діти придумували щонайсмачнішу їжу, а батько й мати заглядали до гніздечка раз по раз, пораючись біля нього навшпиньках.

Коли проминуло три тижні, вуйко Богдан зняв дощечки з хворої ніжки і пустив пташку на землю. Вороня випростувало зломану лапку, замахало крильцями, поступилось кілька кроків.

- Буде ходити, - сказав вуйко Богдан, вороня врятоване.

Діти не знали, як дякувати. Вони зчинили такий галас, що вороня налякалося і непомітно вилетіло на подвір'я. Це вже не було маленьке, безпомічне сотворіння, а здорова, сильна пташка з чорним пір'ячком, що тужила за волею.

Одного дня сказав батько.

Несовісно в'язнити вороня, коли воно здорове. Його треба віднести в парк і пустити на волю.

Діти дуже посумніли. Вони самі сподівалися, що така хвилинка надійде, але якже прикро, як жаль пращатися з пташкою, що лікувалася і виросла на їх очах.

Батьківське слово святе. Мартуся і Ігор покладали вороня в шапку й понесли в парк. Випущена пташка на волю знялася зараз на крилах і сіла на гіллі дерева.

Так і треба, промовив сумно Ігор, ходімо швидше додому.

Того вечора сумувала ціла хата. Мартуся похлинувши, заглядала в порожнє гніздечко. Мати мовчки варила вечер'ю, а батько сидів на східцях, курив і думав. На землю сідав перший сумерк.

Нараз батько піднявся і закликав:

- Мартуся, Ігоре!!

Діти миттю припали до дерев'яної хвірточки. Щось чорне знялося на крилах і кружляло довкола малого подвір'я.

Вороня, вороня, закликали діти. Воно буде жити з нами, воно наше. Кра, кра, притакувало вороня, а батько нічого не сказав, тільки радісно усміхнувся.

КАСКА ПРО ГОРДУ ПАВУ

Мила собі пава пестропера, горда та пишна, до людей байдужа й до звірят неласкава.

Усі, усі казали, що в пави чудовий хвіст. А був той хвіст справді не абиякий. Великий і замашистий, пестро розмальований, блискучий, прегарний хвіст.

Пава була горда на свою красу і всіх інших звіриків мала нізачо.

Біг раз мимо неї куценський зайчик, що в нього шубка сіра і маленький хвостик.

— Ось тобі звір, — промовила пава. — Хвіст у нього моя м'ячик, ще й ніжки переломані. Дивися, яка моя краса, — заговорила й гордо повернула свою голівку.

Зайчик засоромився і швиденько пострибав між кущі.

Зачула ту розмову жаба. Вилізла зі ставка і дивиться.

— От тобі чудасія, — засміялася пава знову. — Ти зовсім хвоста не маєш, сором людям на очі показуватися.

То жаба й собі скочила в ставок.

Надбігла доріжкою товстенька, рожева свинка, з маленьким, закрученим хвостиком. Повернулася сюди-туди й зупинилася біля пави.

Горда пава запискала раз і другий, надулася на весь ріст, розложила свого хвоста на всю його величину й, мов королева, пройшла мимо повільним кроком.

Але одного пізнього осіннього дня, коли в парку гуляв холодний вітер, горда пава почала губити свої чудові пера. Вони валалися тут і там, присипані порохом, знівечені осінніми дощами.

Раз якось пава проходила мимо дупла старого-старезного дуба. Глянувши в нього, вона заніміла. Там було тепло і затишно. На дні, м'яко вистеленому павиними перами, спала білка. Вона ціла накрилася від холоду своїм теплим, пухнатим, великим хвостом.

— От у кого найліпший хвіст, — подумала горда пава й сумно пішла далі.

ВІДЛІТАЄТЬ ПТАКИ

Тихими осінніми ранками і пополуднями сувною ноткою снується скитління відлітаючих на полудне птахів. Між сотнями найрізноманітнішої породи мандрівників надбуємо наших добрих знайомих, є се: дикі качки й гуси, альбатроси, пелікани, чаплі, соколи, журавлі, сови, мери, ластівки і інші. Одні з них летять у день, інші ніччю, одні понад сушею, інші понад океанами, знагаючися з перешкодами атмосферичних змін, з голодом і втомою, бо деякі птахи поборюють величезні простори. /500 миль і більше/.

Науковий світ довго просліджував чому птахи не збиваються з дороги, хоч вони не послуговуються ні мапами, ні компасами.

По довгих дослідах німець д-р. Г. Крамер, опублікував відкриття, що птахи, які емігрують днем, укладають свій лет у залежності від положення сонця. Коли ж вони недалеко своєї цілі, гори і ріки є найкращими провідниками в дорозі.

Виринуло нове питання, що помагає у леті тим птахам, які подорожують ніччю?

Швайцарець, д-р Е. Суттер доказав, що нічні мандрівники орієнтуються на зорі. Коли погана погода, хмарно і темно, птахи дуже неспокійні і здержують свою мандрівку.

Найцікавішим однак є, що більшість птахів не тільки пертається

весною до тих самих сторін, але й до тих самих гнізд. І того вже не в силі вяснити ніяка наукова розвідка. Тільки велика любов і прив'язання до всего, що рідне, де б воно не було, провадить емігрантів-птахів до своєї рідної землі.

I.

Вуйко Квак

ПТАШКИ ВІТАЮТЬ ВЕСНУ

Весна починається тоді, коли появляються перші весняні гості --- в о р о н и. Вони прилітають, коли починає топитися сніг і на полях появляються чорні плями землі. Люди, що живуть у містах, не помічають їх. Знають їх тільки хлібороби-фармери. Десять-п'ятнадцять днів після ворон прилітають шпаки й жайворонки. Ще вчора хатинки шпаків стояли порожні, а сьогодні біля них рух. Шпачихи оглядають їх з усіх сторін, залазять у середину, обшукують, чи була що не змінилося від минулого року, чи нема якого ушкодження.

Цікаво, що це прилетіли шпачихи-самички, а самчики прилітають кілька днів пізніше. Юрчик дуже цікавий, чому шпачки не прилітають разом.

- Бо треба знати, що гніздечка будують шпачихи самі, або самчики лиш трохи допомагають. Самчики ніколи не майструють гніздечок самі. Самички краще розуміються на цій роботі і тому прилітають перші, щоб знати, що робити, коли надлетить самчик. Перші дні для шпаків дуже важні. Вони не тають що їсти. Немає комах, немає хробачків-дощевиків і їм доводиться жити тим, що знайдуть у полі або біля хат. Ще гірше, коли часом впаде сніг та почне віяти зимний, північний вітер. В такі дні доводиться шпачкам знов підлітати, туди, де тепліше. Там перецікують негодю і знов повертаються у свої хатинки.

- А скажіть діти, що треба робити нам, щоб порятувати бідних шпаків, коли вони не мають що їсти?

- Я знаю, - каже Марійка, - треба їм давати кришки хліба.

- Бачите, діти, шпачки люблять м'ясну повраву а тому краще давати їм рештки м'яса, шкірки з ковбаси чи солонини, рештки м'ясних консерв, тощо. Все це дрібно пократи та покласти на дощечку, десь у затишному місці, куди не закрадуться коти чи собаки.

Ж а й в о р о н к і в ми теж не бачимо в містах. Ці пташки люблять широкий простір поля. Коли вони прилітають, не почувмо їх співу. Не до співу їм! Вони голодні, жваво бігають по місцях, де сніг вже стопився, шукають насіння, яке виспалося минулого року із трав. Бачите діти, жайворонки не люблять м'ясної страви. Для них окрушини хліба були б найкращі. Жайворонки бідні, добре набігаються за день, поки хоч трохи заспокоють голод. Жайворонків дуже люблять наші люди, особливо ж селяни-хлібороби. Є багато пісень, що в них згадують жайворонків. Ось одна із них:

"Чом ти, жайворонкує рано з вир'я прилетів,
Іще по горах сніженьки лежав,
Ой ще по долинах криженьки стояли..."

Хочу сказати вам, діти, ще про тих птахів, що з нами зимують. В першу чергу про к р у к і в. Вони не марнують часу. Вони вже тепер приготавляють гнізда та літають на поля, поглянути, що там робиться.

- А на що вони літають дивитися? - питає цікавий Юрчик.

- Крук - дуже обережна птаха. Він не любить наближуватися до людських осель. Живе в лісі, близько поля. Коли вийдуть плугатарі орати поле, поміж ними повно круків. Вони літають над борознами та вибирають різне хробаччя. Це їх пожива. Тому вони й виліта-

ють поглянути, чи люди вже починають орати.

Треба ще сказати, що найшвидше з усіх пташок складає яйця кручіха. Ще сніг на полях, а в неї у гнізді вже 4-5 зеленкуватих яєчок з темними плямками. Ночами ще зимно, часом і морози, тому самичка не встає з гнізда, а гріє яєчка, щоб не простудилися. Крук-самчик дбає про свою самичку та приносить їй усяку поживу, яку лиш може здобути в такий час.

Зле було б не згадати с и н и ч о к. Вони завжди жваві, веселі. Співають, аж заливаються: "Зінь, зінь, зінь...тррр...зінь, зінь..." Наче б то співали: "Скинь, скинь кожух, весна прийшла, скинь"! Синички безупинно шукають поживи, бігають по гілках дерев, заглядають у кожний куток садка, нишпорять по смітниках, чи не знайдуть там чогось. Кусочок солонини — найбільші їх ласощі, щось як для нас шоколадка.

— А де зимують д и т л и? — питають діти.

— Дитли відлітають на зиму. Вони живляться комахами, а їх зимою не знайдеш. Весною повертаються до нас. Цікаві це птахи. Вони зустрічають весну по-своєму: вилітають на сам верхок дерева та стукують дзвобом з усієї сили у зламану чи розколену гіллячку. Так дають знати, що вже прилетіли та далі будуть лікувати дерева від різних шкідників, що точать їх.

Про г о р о б ц і в і не згадую. Всі вони в нас на очах. В найгіршу зиму виіють знайти собі поживу, а держаться близько хат, так як собака чи кіт.

"ХАТКА ДО ВІНАШУ"

Якось так воно склалося, що Борис зразу заприятелював з Томом. Вони ходили до тієї самої школи, разом сиділи в другій лавці, обмінювалися олівцями, радиркою, бавилися, бігали по великому саду, читали книжок.

Одного осіннього пополудня Борис, гостюючи у приятеля, заприятелював цікаву зміну. Садок опустів. Між яблунями царила німа тиша, а маленька дерев'яна хатка, пририта до розлогого дерева, стояла порожня. — Що сталося з блакитними пташками, — спитав хлопець. — Нічого надзвичайного, — відповів Том. — Вони, як і багато інших птахів, відлетіли напівдень. І Том розповів Борисові історію порожньої хатки.

— Ранньою весною, — почав він, — батько збудував оту маленьку хатку та прикріпив її до яблуні. Не уявляєш собі, Борисе, як ми втішилися, коли одного дня заприятелювали гарну блакитну пташку, /блю бирд/ як вона раз-по-раз влітала й вилітала з маленької хатки. Під вечір прилетіла ще одна і в малій дерев'яній палатці розгостилася пташача сім'я.

Блакитним пташкам жилося у нас непогано. Я підсипав їм окрушин, веренця рижу й гречаної крупи. Одного дня з цікавості я видр'япався на дерево і заглянув до середини.

І знаєш, що я там побачив?

— Що таке, що таке? — запитав Борис.

— Мале пташине гніздечко, а в ньому чотири маленькі блідоблакитні яєчка.

І Том розповів Борисові, що блакитна пташина будує гніздо зі сухої трави й стебелинок, вимощує його пір'ячком і складає туди свої яєчка. А потім — продовжував Том, одного дня викололися чотири маленькі пташечки — ненажери. Всесь день кричали їсти, а батько й мати літали на роздобутки й годували діток мухами. Скоро малі підрости,

пошилися в пір'ячко, зміцніли їх крила і як полетіли кудись, то не повернули більше. Осталися в хатинці лиш пара старих. А тепер осінь, закінчував оповідати Том. Пора летіти напівдень. Наші блакитні птахи прилучилися до гурту інших і відлетіли зимувати в чужі краї.

Борис задумався, а далі почав своє. І в нас, на Україні, чимало різних птахів. Хоч я і не пам'ятаю їх, бо зовсім маленьким виїхав з дому, але бабуня розказували, що ластівки, солов'ї, дикі гуси й качки, бузьки та ще деякі птахи відлітають від нас і зимують у теплих краях. Горобці, ворони, голуби остаються дома, бо не бояться зима. Не вже ж в Америці немає птахів, що зимують між людьми й не бояться морозів?

— А вже ж, що є, — гукнув радісно Том. В мене є чудова думка. Напишемо оголошення: — "Хатка до винайму" і приб'ємо його під порожнім домиком. Може якраз загніздяться в ньому якісь зимові птахи. Хлопці швиденько виконали задумане і ожидали "гостей".

З того вечора проминуло багато днів. В порожню хатку заглядали цікаві голуби, та не поселилися в ній. Забігали інколи горобчики, трохи посиділи й тікали. Аж з першим морозом залізла туди маленька білочка. Там і зимувала аж до весни.

I. C.

§ § § § § § § § § § §

До віршів підберіть собі мелодію і маєте пісню:

ІДАЛЬНЯ ДЛЯ ПТАШАТ

В садочку, біля хати
Листки з дерев летять,
Пора вже майструвати
Ідальню для пташат.

Ідальня для пташинок
Такий маленький труд...
Збудуйте із дощочок
У затишку приют...

Як прийдуть дні холодні,
Як вкриє все сніжок
Пташиночки голодні
Шукатимуть кришок...

Любов сердець правдива
Зогріє зимний день,
І пташечка щаслига
Співатиме пісень...

ПТАШКИ

Слота. Сумнішають хатини,
поля замерли в тихім сні.
Пташки в далекій країні
несуть свій гомін і пісні.

Вони нас, бідних ізгадають.
І тільки вернеться тепло,
Старого дуба відшукають,
де їх гніздо торік було.

Та де б вони гніздо не зрили,
все будуть край наш пам'ятать;
пташки, що в вирій полетіли,
з весною знову прилетять.

Щоб знали ниви почорнілі,
що прийдуть дні щасливі знову,
пташки, що в вирій відлетіли,
весну нам принесуть чудову.

СОЛОВЕЙКО /Гриць Бойко/

Соловейко навесні, навесні
Сипле співи голосні, голосні.

Заспіваєм ми удвох, ми удвох,
Починаєм: ті-у-тьох, ті-у-тьох.

Соловейку, шебечи, шебечи.
Мене співом научи, научи.

КОМЕНТАРІ:

1. Гри є подані осібно. Застосуйте їх до своїх сходин залежно від числа гравців, терену, та обставин.
2. Якщо пісні вам не підходять, виберіть іншу, або вірш і підберіть підходячу мелодію, щоб створити собі пісню.
3. Не забуваймо про: стінні газетки, календарі погоди, ройові та гніздові хроніки, і прогульки до лісу, парку, зоологічного городу /зу/, та музею.
4. Впровадьте собі систему де за дописи до хроніки чи газетки новачки можуть одержати нагороду.
5. Позичте в бібліотеці плити з звуками голосів пташок, щоб новачки послушали.
6. Дивіться за слідами пташок на наших прогуляках.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. A Field Guide to Birds - Roger Tory Peterson
2. The Random House Book of Birds -
3. Junior Science Book of Bird Life - Georgia Fierce
4. Bird Watching - Aubrey Burns
5. The New Times and Places - Cathedral Edition
6. Feathers and Flight - Hylander
7. Bird Feeders & Shelters You can Make - Gettit
8. Games for Boys and Girls - Harbin
9. Creative Crafts for Campers - Hammett and Horrocks
10. Журнали: Готуйсь, Веселка, Мій Приятель
11. Збірка народніх казок
12. Українська Читанка - К. Кисілевський
13. Золоті Давіночки - Іванна Савицька

ЗМІСТ

	Сторінка
Вступ.....	1
Вимоги вмілості "Посестра Крилатих".....	4
Деякі дані із життя птахів.....	4
Поділ пташок на групи і кілька прикладів з кожної.....	5
Доглядаймо пташок	6
Обряд.....	9
Сходини ч. 1 - Тема: Ластівка.....	10
" ч. 2 - " Горобець.....	12
" ч. 3 - " Дятель.....	19
" ч. 4 - " Бузько.....	21
" ч. 5 - " Зозуля.....	24
" ч. 6 - " Журавель.....	27
" ч. 7 - " жайворонок.....	31
" ч. 8 - " Сорока.....	35
Гри до вибору.....	37
Купіль для пташок.....	40
Розвагова сторінка.....	41
Додаткові матеріали.....	43
Листа діточих казочок.....	58
Коментарі.....	59
Бібліографія.....	59

